

TREBALL FINAL DE GRAU CRIMINOLOGIA

La violència de parella en l'adolescència

Autor: Eduard Castelló Ponce

Grau de Criminologia: Treball Final de Grau

Directora del Treball Final de Grau: Patricia Martín Escribano

Universitat Oberta de Catalunya: Curs 2019

Agraïments

Molts són els agraïments que m'agradaria poder donar personalment a totes les persones que han fet possible realitzar aquest treball i consegüentment finalitzar aquests estudis tant apassionants del grau de criminologia.

Primer de tot, m'agradaria agrair els coneixements, assessorament, suport i ajuda que m'han donat tots els professors/es del grau, i molt especialment a la meva tutora Míriam Marigó que m'ha acompanyat durant aquest llarg camí i, a la directora del TFG Patricia Martín Escribano, que amb la seva dedicació i coneixements m'ha assessorat per dur-lo a terme, moltes gràcies a les dues!

En segon lloc, als companys i amics que he fet en aquest grau, especialment en Francesc Xavier Albacete, que durant molts semestres hem compartit uns debats molt interessants i apassionants sobre aquesta matèria, gràcies Frank!

Gràcies a les direccions dels centres IES Frederic Martí Carreres, INS Baix Empordà, Escola Sant Jordi i Centre Prats de la Carrera de Palafrugell (Girona) per l'ajuda prestada, així com a tots els/les alumnes de quart d'Educació Secundària per la vostra aportació en aquest treball.

Finalment, i com a més important, a la meva família. La meva dona (Ester) i les meves dues filles (Judit i Núria), per la paciència i comprensió que han tingut amb mi, per l'ajuda i el recolzament per dur a terme aquest llarg projecte que finalment ha tingut la seva recompensa. Molts són els caps de setmana i les tardes que no he fet de marit ni de pare, en sóc conscient, però ara sí que puc dir-vos que sense la vostra ajuda no hagués aconseguit aquest objectiu, gràcies de tot cor, us estimo molt!

Índex

1- Introducció.....	6
2- Concepte d'adolescència	8
3- Breu recorregut sobre la violència de parella en l'adolescència	10
3.1 Diferència entre violència de gènere i violència domèstica	12
3.2 Conceptualització de violència de gènere	13
3.3 Conceptualització de violència domèstica	15
4- Marc teòric conceptual	17
4.1 Les polítiques criminals dins el marc teòric conceptual.....	21
4.2 Dades i situació actual de la violència de parella	22
5- Objectius del treball.....	25
6. Metodologia	26
6.1 Població d'estudi	27
6.2 Estudi Quantitatiu	29
7- Resultats	31
8- Anàlisi de resultats i propostes	38
9- Conclusions finals	41
10- Bibliografia	43
11- Annexos	48
11.1 Annex 1: Diari de Camp.....	48
11.2 Annex 2: Qüestionari	51
11.3 Annex 3: Gràfiques Excel.....	59

Resum

En els darrers anys, s'ha comprovat que hi ha hagut un augment considerable de la violència entre les parelles adolescents. Tot i que en major quantitat, aquesta ha estat exercida pel noi envers la noia (violència de gènere), també s'ha detectat una correlació entre la violència exercida per part de les noies envers els nois, així com que per parelles del mateix sexe.

Moltes són les campanyes, xerrades, tallers, etc., que s'han dut a terme per conscienciar als joves de la problemàtica d'aquests fets i, de la necessitat d'educar per mitjà dels diferents tipus de prevenció de les greus repercussions tant a nivell físic com psicològic que provoquen aquestes conductes antisocials. Per a dur a terme aquest estudi, s'ha fet una anàlisi a través de mètodes quantitius dels estudiants en edats compreses entre els 14 i 17 anys dels quatre centres que imparteixen quart d'ESO a la població de Palafrugell (Girona), concretament els Instituts Frederic Martí Carreras i el Baix Empordà, l'escola Sant Jordi i el Centre Prats de la Carrera.

La finalitat d'aquest estudi és poder quantificar dins una mostra suficientment representativa d'adolescents, la violència exercida i rebuda durant aquesta etapa de la vida.

Paraules clau: Adolescència – Violència de gènere – Parelles.

Abstract

It has been proven that in recent years, there has been a significant increase in violence among adolescent couples. Nevertheless, to a greater extent, this has been exerted from boys to girls (gender violence), a correlation has also been detected between the violence exerted by girls towards boys, as well as for couples of the same gender.

There are many campaigns, talks, workshops, etc., that have been carried out to raise awareness among young people about the problems of this phenomena and the need to teach them about the different prevention methods that the serious physical and psychological repercussions which these antisocial behaviours cause.

In order to carry out this study, an analysis has been elaborated throughout quantitative methods on students between the ages of 14 and 17 of the four education centers that teach fourth of ESO in the town of Palafrugell (Girona),

specifically the Institute Frederic Martí Carreres and Baix Empordà, the Sant Jordi's school and Prats de la Carrera center.

The purpose of this study is to be able to quantify the violence carried out and suffered by teens, in a representative sample, during this stage of life.

Key words: *Adolescence - Violence of gender- Couples.*

1- Introducció

El present treball té com a objectiu d'estudi, l'anàlisi de la violència de parella en l'adolescència. La violència i el maltractament no existeixen només en les relacions de parella en persones adultes, sinó que, tot i que menys conegudes, estan també presents en les relacions afectives entre els/les més joves. De fet, una part dels/les adolescents estan exposats/des, sense tenir-ne coneixement, a factors de risc que faciliten i perpetuen relacions violentes, i moltes vegades segueixen reproduint rols sexistes i imiten models basats en la desigualtat i en els prejudicis de gènere, amb el perill que comporta aquests inicis de violència. Un tipus de violència que, si no es pot frenar a temps, es pot expandir, adquirir i interioritzar en l'adulesa.

Per l'objecte d'aquest TFG s'ha optat per utilitzar el terme "violència de parella" per referir-nos a les accions coercitives –físiques, psicològiques i/o sexuals- dutes a terme en les relacions de parella, independentment del sexe de l'agressor/a i de la víctima (home-dona; dona-home, o de mateixos sexes).

En aquest sentit, s'intenta que amb el concepte utilitzat s'englobin totes aquelles manifestacions violentes que puguin produir-se en l'àmbit de les relacions de parella, independentment que les seves definicions jurídiques no estiguin contingudes en un únic precepte de la legislació penal.

El motiu d'escollir aquest concepte tant ampli, el qual s'ubica més en un pla social que normatiu, es deu, en primer lloc, a la població objecte d'estudi - adolescents- que poden no entendre jurídicament tots els conceptes que es recullen a la normativa penal i, en segon lloc, que les relacions de parella poden adquirir diverses manifestacions però amb components comuns com pot ser la violència. En síntesis, es pretén ampliar el concepte per donar rellevància a totes aquelles conductes que poden ser reprovades per tractar-se d'actes violents dins les relacions de parelles.

Així mateix, s'utilitzaran indiferentment, els conceptes de violència de gènere i de violència de parella, per referir-nos al concepte ampli anteriorment desenvolupat, per entendre que la violència de gènere és un concepte àmpliament acceptat.

Per a poder respondre a l'objecte d'estudi, aquest treball s'ha estructurat de la següent manera: una primera part teòrica on s'han diferenciat els conceptes teòrics i s'ha fet una diferenciació jurídica i criminològica per saber els límits del

que s'entén per violència de gènere i violència entre la parella i, una segona part on s'ha realitzat una investigació per a complementar aquest estudi teòric. Per a dur a terme aquest treball, la metodologia utilitzada en primer moment ha estat una recerca bibliogràfica a través d'articles acadèmics, científics, llibres i documents electrònics. Seguidament per a complementar aquest treball teòric s'ha realitzat un treball de camp, on s'han dut a terme uns qüestionaris anònims a una mostra suficientment representativa dels nois i noies adolescents que estan cursant 4t d'Educació Secundària Obligatòria als centres educatius de la localitat de Palafrugell (Baix Empordà).

Un cop analitzats els resultats dels qüestionaris, s'han extret les conclusions més rellevants i s'ha intentat donar resposta a l'objecte d'estudi plantejat per mitjà d'un seguit de propostes i recomanacions amb la finalitat de conscienciar als/les adolescents en particular i a la societat, organismes i institucions en general, del què és la violència de parella i la manera de "combatre" aquestes conductes antisocials.

2- Concepte d'adolescència

Sovint es diu que l'adolescència és aquella edat en què es deixa de ser un nen però encara no s'és un adult. De fet l'adolescència és el trànsit de la infància a l'edat adulta. Durant aquest procés, el noi o la noia anirà adquirint una major independència i seguretat en ell/a mateix/a. Però, per poder-la adquirir, abans s'haurà de desfer de la dependència que té dels adults. Per arribar a tenir un criteri propi, també haurà de rebutjar les opinions dels pares i fer valer les seves pròpies. En conseqüència, la rebel·lia que poden mostrar alguns/es adolescents envers els pares i l'autoritat en general, no l'hem de veure com un problema, sinó com un pas necessari per tal que aquell nen o nena creixi i arribi a fer-se un adult, amb pensament i opinions propis, i capaç de valer-se per ell mateix.

L'etapa que engloba aquest procés d'adolescència no està consensuat per tothom igual, ja que depenent de l'autor, aquesta edat pot variar mínimament. Tot i això, podem dir que aquesta està situada entre els 12-13 i els 18-20 anys, moment en el qual ja es pot començar a parlar d'adults i no d'adolescents.

Hi ha visions contraposades entorn de la naturalesa de l'experiència adolescent. Stanley Hall (1844-1924)¹ és considerat el precursor de l'estudi científic de l'adolescència, a partir de la publicació l'any 1904 de dos volums titulats "*Adolescence*". Aquest científic va ser el primer psicòleg que va investigar aquest període de la vida al començament del segle XX. Hall considerava que els canvis físics influïen en la psicologia adolescent i que l'esforç que realitzen els joves per a adaptar-se a aquests canvis provocava «*tempesta*» i «*estrès*» (Sturm und Drang, termes del romanticisme alemany).

No obstant això, l'antropòloga Margaret Mead, en la seva obra "*Adolescencia y cultura en Samoa*" (1928/1967)², va destacar la importància de la cultura en el desenvolupament, ja que en aquestes societats, l'adolescència era una etapa plaent de la vida i no es caracteritzava per crisis ni tensions.

Sigmund Freud (1953)³ considerava l'etapa genital de la maduració sexual com el principi fonamental de l'adolescència, on aquesta és un despertar dels impulsos sexuals de l'etapa màlica, la qual ara s'orienta per canals aprovats

¹ Referenciat a Sangurima Quito, J.P., Segarra Merchan, K.B (2012: 79).

² Citat a Parra Sumba, D.F., Terán Ortega, M.D (2018: 4).

³ Referenciat a Amador Campos, G; (2010).

socialment: *relacions heterosexuales amb persones alienes a la família*. Degut a aquests canvis fisiològics de la maduració sexual, els adolescents ja no reprimeixen la seva sexualitat com ho feien durant l'etapa de la seva infantesa. Per a Freud, l'adolescència es correspon a l'etapa genital, que s'entén dels 12 als 15 anys aproximadament, període en que després d'una etapa de lactància en l'edat escolar, durant la qual la sexualitat deixa d'exercir les seves pressions momentàniament, es renova la lluita entre l'ell i el jo, ja que els canvis biològics, reduïts en aquest cas fonamentalment a la maduració sexual, tornen a posar en el centre d'atenció de l'individu la seva sexualitat.

L'Organització Mundial de la Salut (en endavant OMS) defineix l'adolescència com el període de creixement i desenvolupament humà que es produeix després de la infantesa i abans de l'edat adulta, entre els 10 i 19 anys. Es tracta d'una de les etapes de la transició més importants en la vida de l'ésser humà, que es caracteritza per un ritme accelerat de creixement i de canvis, superats únicament pel que experimenten els lactants. Aquesta fase de creixement i desenvolupament ve condicionada per diversos processos biològics. El començament de la pubertat marca el passatge de la infantesa a l'adolescència.

[...L'adolescència és una de les fases de la vida més fascinants i segurament més complexes, una època on la gent jove assumeix noves responsabilitats i experimenta una nova sensació d'independència. Els joves busquen la seva identitat, aprenen a posar en pràctica valors adquirits en la seva infància i a desenvolupar habilitats que els permetran convertir-se en adults atents i responsables...] [...Plens d'energia, curiositats i d'un esperit que no s'extingeix fàcilment, els joves tenen en les seves mans la capacitat de canviar els models de conducta socials negatius i trencar amb el cicle de la violència i la discriminació que es transmet de generació en generació...]

UNICEF, Nueva York (2002) https://www.unicef.org/ecuador/pub_adolescencia_sp.pdf.

3- Breu recorregut sobre la violència de parella en l'adolescència

La societat espanyola va decidir fa anys fer front públicament a l'objectiu d'eradicar de la seva societat la violència contra la dona, com a màxima expressió de discriminació per raó entre homes i dones.

Per desgràcia, aquest greu atemptat contra la dignitat de les dones, incompatible amb els valors superiors del nostre ordenament jurídic, encara està present en la societat, inclús entre les persones més joves.

Sí bé és cert, que dins l'àmbit de la violència en les relacions efectives, la taxa de victimologia més elevada és la que sofreixen les dones a mans de les seves parelles masculines (violència de gènere), no ens hem d'oblidar que existeixen altres víctimes en les relacions de parella, com són els homes a conseqüència dels maltractes per part de les seves parelles femenines o també en les parelles del mateix sexe (violència domèstica)⁴.

La violència entre parelles d'adolescents i en les relacions sentimentals no ha rebut la mateixa atenció en la literatura com la violència íntima en parelles adultes. La violència en les relacions de parella entre adolescents s'està estudiant des de que Makepeace (1981: 97-102)⁵ va publicar el primer estudi centrat en joves. Els resultats obtinguts en aquest estudi van senyalar que la violència en l'etapa del festeig es produïa en una freqüència considerable, obtenint que un de cada cinc estudiants universitaris havia experimentat abusos físics per part de la seva parella. A més a més, el 61% de la mostra revelava conèixer a algú que també havia estat víctima. Investigacions posteriors, van estimar que la freqüència estava entre un 9% i un 51% (O'Keefe, Brackopp y Chew, 1986; Bergman, 1992; Mitchell, 1995; Foshee et al., 1996; Billingham, Bland y Leary, 1999; Silverman, Raj, Mucci y Hathaway, 2001)⁶.

Tot i que les dades són poc conegudes, són varis els estudis que han indicat que la incidència de la violència en la parella és més freqüent entre l'etapa de

⁴ Aquesta afirmació s'extreu de les dades publicades l'any 2017 a l'INE, on les sentències condemnatòries en violència gènere van ser de 27.202, en canvi les sentències condemnatòries en violència domèstica van ser de 5.612.

⁵ Referenciat a Rubio-Garay, F., López-González, M. Á., Carrasco, M. Á., & Amor, P. J. (2017: 135).

⁶ Citat en Gonzalez Lozano (2003: 25).

festeig que entre les parelles casades, tot i que amb menor intensitat (Sugarman y Hotaling, 1989)⁷.

Alguns d'aquests estudis han conclòs que el percentatge dels que han tingut una relació augmenta des del 25% en l'adolescència inicial, fins el 75% en l'adolescència tardana (Collins, (2003); Menesini y Nocentini, (2008); Muñoz-Rivas, Graña, O'Leary y González, (2007)⁸.

Aquestes relacions inicials de parella serveixen com a camp de proves modelat per les futures relacions en l'adulthood. D'aquesta manera, les experiències, interaccions i actituds que en elles es desenvolupen, marcaran la dinàmica de les relacions posteriors (Diony Dion, 1993; Furman y Flanagan, 1997)⁹.

La violència de parella, tal i com ho descriu Andrés Pueyo (2008: 11-12)¹⁰, no es limita únicament a l'agressió física cap a l'altra part, ni significa patrons de conducta violenta i coercitiva que inclouen actes de la violència física envers la parella, sinó que també inclou l'abús psicològic i la crueltat, els assalts sexuals, l'aïllament i el control social amenaçador i sistemàtic d'assetjaments, la intimidació, la coacció, la humiliació, l'extorsió econòmica i qualsevol nombre d'altres amenaces.

En l'actualitat, els estudis sobre la violència ja no es centren exclusivament en les relacions matrimonials o la violència de l'home envers la dona, sinó que s'inclou la violència en qualsevol relació de parella, inclòs el període de festeig en l'edat adolescent.

Furman, Feiring y Brown (1999)¹¹ van afirmar que les relacions de parella són un dels principals recursos de suport social que contribueixen al benestar psicossocial i a l'afrontament de situacions estressants en l'adolescència i la joventut, motiu pel qual, aquests autors afirmen que l'establiment de relacions íntimes juga un paper molt important en el desenvolupament socioemocional de les persones. A més a més, consideren que l'ajust d'una persona adulta està en la capacitat d'iniciar i mantenir una relació sentimental amb una altra.

⁷ Referenciat a Rubio-Garay, F., Ángel Carrasco, M., Javier Amor, P., López-González, M.A (2015: 49).

⁸ Referenciat a Muñoz, Bandera. J.F; Benítez, Muñoz. J.L (2017: 183).

⁹ Citat a Delgado Meza, J.A (2017: 180).

¹⁰ Per un anàlisi més exhaustiu vid. Gallardo, R., Concha-Salgado, A. (2017).

¹¹ Referenciat a Peña Cárdenas, F., Zamorano González, B., Hernández Rodríguez, G., Hernández González, M.L., Vargas Martínez, J.I., Parra Sierra, V. (2013: 27).

En línia similar, estableix Paz Haz¹²: *la violència conjugal o de parella es refereix a totes les situacions abusives que ocorren entre la parella cíclicament i amb creixent intensitat* (Salazar Villarroel, Vinet Reichhardt, 2011: 11). Aquest és un patró d'interacció que perjudica el benestar físic, emocional i sexual de les persones en la parella. Aquesta violència es pot classificar en 3 categories: abús sobre la dona, abús contra l'home i la violència recíproca o bidireccional - entenent el terme bidireccional com la dinàmica de parella en la qual tots dos membres prenen els rols d'agressor i víctima, simultàniament o alternativament-, atès la interacció permanent entre els dos, i sense un significatiu desequilibri en el poder entre l'home i la dona (Hernández-Hidalgo 2015)¹³.

3.1 Diferència entre violència de gènere i violència domèstica

La OMS defineix la violència com:

“L'ús intencional de la força física o el poder contra un mateix, cap a una altra persona, grups o comunitats i que té com a conseqüències probables lesions físiques, danys psicològics, alteracions del desenvolupament, abandonament i inclús la mort”.

La OMS inclou la intencionalitat de produir dany en la comissió d'aquests actes. En ocasions, les diferents denominacions dels maltractes ens porten a la confusió i utilitzem indiferentment conceptes com violència de gènere, violència domèstica, familiar, de parella, cap a la dona, o sexista. Però, aquests conceptes no signifiquen el mateix, ja que es refereixen a coses ben diferents. Tot i que aquests conceptes es donen en l'àmbit familiar i venen recollits en el nostre ordenament jurídic, concretament en els articles 153 i 173 del Codi Penal¹⁴, són dos tipologies de violència diferents. No és el mateix parlar de violència de gènere i de violència domèstica perquè una apunta a la dona i l'altra a la resta dels membres de la família com a subjectes de referència.

¹² Referenciat a Salazar Villarroel, D; Vinet Reichhardt, E. (2011: 11).

¹³ Referenciat a Hernández-Hidalgo, P. (2015)

¹⁴ Referenciat al BOE. (1995). Ley orgánica 10/1995, de 23 de novembre, del Código Penal. Jefatura del Estado «BOE» núm. 281, de 24 de noviembre de 1995. Referencia: BOE-A-1995-25444. *Boletín Oficial del Estado*.

Per això la violència domèstica és aquella que es produeix dins el nucli familiar i la pot exercir i sofrir qualsevol dels membres d'aquest nucli, és a dir, una mare envers el seus fills, el net envers l'avi, la mare envers el pare, etc.

La violència de gènere, en canvi, és aquella que es produeix contra la dona "pel sol fet de ser-ho", tant dins com fora de la casa, en el treball o en qualsevol altre àmbit de la vida pública.

Entre els actes i accions que es consideren violència contra les dones o els homes i que tenen com a resultat un dany o sofriment en serien l'abús en termes generals, l'abús sexual, l'agressió sexual, l'assetjament sexual, la cosificació, la cultura de la violació, la violència obstètrica, el maltractament, la violència domèstica, (també anomenada familiar), la mutilació genital femenina, el tràfic de dones i la prostitució forçada, la violència derivada dels conflictes armats, les pràctiques tradicionals perjudicials per a la salut de nenes i dones, i la violació.

3.2 Conceptualització de violència de gènere

La violència de gènere és un tipus de violència física o psicològica exercida contra una persona (dona) per part d'un home, sobre la base del seu sexe o gènere, que té com a resultat un dany o sofriment físic, sexual, o psicològic, així com l'amenaça, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, que impacta de manera negativa a la seva identitat i benestar social.

Altres formes d'aquesta violència inclouen la violència a través del llenguatge verbal i no verbal, l'assetjament laboral, l'assetjament sexual, l'homofòbia i la violència envers les dones en l'àmbit de la salut.

La majoria d'aquestes pràctiques estan tipificades penalment, i moltes d'elles constitueixen delictes contra la llibertat sexual, la qual cosa permet que qualsevol dona o nena que es trobi en aquesta situació pugui demanar emparament judicial, així com suport social.

Segons la resolució de l'Assemblea General de les Nacions Unides 48/104 del 20 de desembre de 1993¹⁵ i, concretament en el seu primer article, es defineix la violència sobre la dona com:

¹⁵ Referenciat a General, O. A. (1994). Declaración sobre la eliminación de la violencia contra la mujer. Resolución de la Asamblea General 48/104 del 20 de diciembre de 1993. ONU.

“A los efectos de la presente Declaración, por “violencia contra la mujer” se entiende todo acto de violencia basado en la pertenencia al sexo femenino que tenga o pueda tener como resultado un daño o sufrimiento físico, sexual o psicológico para la mujer, así como las amenazas de tales actos, la coacción o la privación arbitraria de la libertad, tanto si se producen en la vida pública como en la vida privada.”

Aquesta declaració sobre l'eliminació de la violència contra la dona de 1993 va suposar un avanç en l'esforç d'universalitzar els Drets Humans contemplant les necessitats i experiències de les dones. La seva principal contribució va ser reconèixer la violència contra les dones com una violació dels Drets Humans, denunciant pública i internacionalment la greu situació existent al respecte i promovent pràctiques i compromisos concrets especialment per part dels Estats. Per altra banda, la Resolució 1325 del Consell de Seguretat de les Nacions Unides del 31 d'octubre de l'any 2000¹⁶ va significar un reconeixement a les potencialitats de les dones i la necessitat de facilitar el seu accés als espais de presa de decisions i de construcció de pau.

A Espanya, la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere (en endavant LO 1/2004)¹⁷, introdueix per primera vegada, concretament en el seu primer article, el terme “violència de gènere” per tal de descriure com a manifestació de la discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones, que exerceixen sobre aquestes els qui siguin o hagin estat els seus cònjuges o els qui estiguin o hagin estat lligats a elles per relacions similars d'afectivitat, fins i tot sense convivència.

En aquest sentit, s'entén que per considerar-se violència de gènere hi ha d'haver una temporalitat en la relació de parella, és a dir, el fet de cometre un acte de violència cap a una dona quan la relació acaba de començar i aquesta

¹⁶ Referenciat a Consejo de Seguridad de las Naciones Unidas. (2000). Resolución 1325 (2000). Aprobada por el Consejo de Seguridad en su sesión 4213^a, celebrada el 31 de octubre de 2000. *Consejo de Seguridad de las Naciones Unidas*.

¹⁷ Referenciat al BOE. (2004). Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género «BOE» núm. 313, de 29 de diciembre de 2004. Referencia: BOE-A-42166. Boletín Oficial del Estado.

encara no està consolidada, no entraria dins aquesta figura penal, sinó que es tindria de tipificar de diferent forma.

Segons l'Institut Nacional d'estadística (en endavant INE)¹⁸, durant l'any 2017 hi va haver 29.008 víctimes per Violència de Gènere de les quals 27.202 van acabar en sentència condemnatòria (93,77%).

D'aquestes sentències fermes condemnatòries¹⁹ un total de 79 van ser dictades a menors de 18 anys i un total de 2.059 es van dictar en nois d'edats compreses entre els 18 i 24 anys.

3.3 Conceptualització de violència domèstica

La violència domèstica o també anomenada violència intrafamiliar, és un concepte utilitzat per referir-se a “la violència exercida en el terreny de la convivència familiar o assimilada, per part d'un dels membres contra l'altre, contra alguns dels demés o contra tots ells”. Comprèn tots aquells actes violents, des de la utilització de la força física, fins la fustigació, l'assetjament o la intimidació, que es produeix en l'entorn familiar, i que perpetra almenys un membre de la família contra algun altre familiar.

L'American Psychological Association (APA)²⁰ defineix la violència domèstica com:

“Un patrón de conductas abusivas que incluye un amplio rango de maltrato físico, sexual y psicológico, usado por una persona en una relación íntima contra otra, para ganar poder o para mantener el abuso de poder, control y autoridad sobre esa persona”.

Segons l'INE, durant l'any 2017 hi va haver 6.909 víctimes de Violència domèstica de les quals 5.612 van acabar en sentència condemnatòria (81,26%).

¹⁸ INE. (2018). Violencia doméstica y violencia de género - Año 2017. *Instituto Nacional de Estadística*.

¹⁹ INE. (2018). Condenados en asuntos con sentencia firme según edad y lugar de nacimiento - Año 2017. *Instituto Nacional de Estadística*.

²⁰ Referenciat a Walker (1999: 23).

D'aquestes sentències fermes condemnatòries²¹, un total de 483 van ser dictades a menors de 18 anys (330 a nois i 153 a noies) i un total de 671 es van dictar a nois/es en edats compreses entre els 18 i 24 anys.

²¹ INE. (2018). Personas condenadas en asuntos con sentencia firme según sexo, grupo de edad y lugar de nacimiento – Año 2017. *Instituto Nacional de Estadística*.

4- Marc teòric conceptual

Varis són els contextos en els que la violència entre les parelles adolescents pot manifestar-se, especialment la violència exercida pel noi envers la noia (violència de gènere). Per aquests motius, i degut a la freqüència en la que es duen a terme i a la gravetat amb la que es manifesten aquestes tipologies delictives, han despertat un major interès en el nostre país.

En el període de l'adolescència els/les joves es caracteritzen per tenir un elevat nivell hormonal juntament amb uns grans i constants canvis físics i cognitius. Si a més a més d'aquests patrons si afegeix que és en aquesta etapa quan comencen a manifestar-se les primeres actituds violentes, ens trobem davant uns possibles maltractadors de parella.

Molts d'aquests/es adolescents consideren normal l'ús de la violència en l'àmbit de la parella, sobretot, una gran part de les noies que no reconeixen els comportaments típics de l'inici d'aquesta violència (control d'amistats, xarxes socials, horaris, vestimenta, actes de gelosia, etc.), cosa que denota la possible falta de coneixements en els patrons inicials d'aquest tipus de violència.

Existeixen diversos models teòrics explicatius amb base empírica que han demostrat que aquests comportaments que representa la violència o el maltractament de parella, sobretot del maltractament cap a la dona, tenen la seva base en el període de la infantesa i en les relacions intrafamiliars.

Des de la perspectiva sociològica, les **teories de l'aprenentatge social** consideren el desenvolupament de l'individu com el conjunt acumulatiu de les experiències d'aprenentatge que s'integren al llarg del temps per conformar la seva personalitat (Garrido, Stangeland, Redondo, 2006).

R. Akers (1998, 2001)²² a través de la **teoria de l'aprenentatge social** més coneguda en criminologia, argumenta que en la delinqüència intervenen variables:

- 1- Que motiven el delicte, que inciten a cometre'l.
- 2- Que el controlen, que el prevenen.

²² Referenciat a Serrano Maíllo, A., & Realpe Quintero, M. F. (2011: 10).

Aquesta teoria postula el caràcter après del delictes, i combina troballes de la teoria clàssica de Sutherland sobre l'associació diferencial amb principis de psicologia cognitivoconductual.

Els subjectes adquireixen definicions favorables a la comissió delictiva a partir de l'aprenentatge operant –*mitjançant reforços positius i càstigs*- i també per imitació. Així, doncs, tant els valors criminals que es transfereixen com les possibles dinàmiques transmissores corresponents són rellevants en el plantejament. Si les persones perceben les conseqüències dels seus actes com desitjables i positius en la conducta observada, és més probable que la imitin, que l'agafin com a model i que l'adoptin. Aquesta teoria suggereix que la conducta és influenciada per factors o estímuls del seu entorn, i no únicament pels psicològics²³.

Posteriorment, aquesta teoria es va desenvolupar per Akers (1973, 1977, 1985 i 1997)²⁴ com una teoria explicativa a nivell micro de la violència sexual i de gènere, basada en el fet que la comissió dels delictes és una conducta apresada a partir de la interacció social de grups petits, que es realitza mitjançant un procés socialitzador en el que es transmeten els elements culturals i on l'individu aprèn les conductes del seu entorn i després en posterioritat, en la vida adulta, les repeteix com a resultat d'aquest aprenentatge. Aquesta teoria planteja que la socialització de la identitat de gènere es realitza a través de l'aprenentatge, essent aquest el mitjà per transmetre els valors, les actituds i les regles, ja que des de la infància es desenvolupen els estereotips de gènere que es concreten en la manera en que els pares consideren com s'ha de comportar un nen o una nena, motiu pel qual aquest, mitjançant el contacte amb el seu medi, adquireix determinats patrons de conducta.

La teoria de la transmissió intergeneracional de la violència, la qual està basada en la teoria de l'aprenentatge social, posa de manifest que les pautes de conducta violenta es poden transmetre de generació en generació. Segons aquesta teoria, la violència és un comportament après pel contacte en un entorn familiar violent, ja sigui per contacte directa, com per haver estat testimoni d'aquesta.

²³ Referenciat a Rotter, J. B. (1954).

²⁴ Citat a Escusol Saludas, A. (2016: 19).

Aquesta teoria, considera que observar models de comportaments violents entre la parella, independentment que siguis víctima o testimoni, durant la infantesa, és una variable que pot incidir en el risc d'exercir violència en la parella.

Segons el **Model Intergeneracional de la Violència Domèstica** (An Intergenerational Model of Domestic Violence) de Pollak (2002)²⁵, s'explica com es transmeten les conductes paternes violentes als seus fills/es, i com aquests/es quan decideixen formar una família estaran influenciats/des per les seves peculiaritats individuals, així com també ho estaran per les experiències de violència en el passat.

Aquest estudi de Pollak està basat en la heterogeneïtat dels homes i les dones, que poden ser o no violents/es, doncs el fet d'haver estat testimoni o víctima de maltractament infantil serà un factor de risc, però mai un factor determinant.

La teoria de la subcultura de la violència (Marvin E. Wolfgang i Franco Ferracuti, 1967)²⁶ proposen com a hipòtesi central "l'existència d'una subcultura de la violència" en grups dedicats al crim i al delictes. Aquests autors sostenen que existeixen evidències en els diversos estudis fets per varis investigadors, on els grups considerats delinqüents tenen unes característiques socioculturals especials molt úniques, on "variants subculturals" de sistemes de valors i normes estan integrades en una cultura major, acceptant i/o negant elements de la mateixa.

Per tant, sota aquest punt de vista, si acceptem la violència com a mitjà de resolució de conflictes, augmenta les possibilitats d'acceptar també la violència contra la dona en la parella i el risc que aquesta es dugui a terme. Aquesta teoria també té en compte el fet que l'acceptació i l'ús de la violència en l'àmbit familiar, depèn en gran mesura de la cultura, ja que algunes subcultures són més violentes que d'altres com a conseqüència del seu aprenentatge.

La teoria feminista és l'extensió del feminisme als camps teòrics o filosòfics la qual engloba el treball realitzat en una àmplia varietat de disciplines, i inclou de manera prominent els enfocaments en quant als rols i vides de les dones i la política feminista en l'antropologia i sociologia, la psicoanàlisi, l'economia, els

²⁵ Referenciat a Pardo Alañón, M. M. (2016: 71).

²⁶ Citats per Cerezo Domínguez, A. (2000: 94-96), Serrano Maíllo, A. (2011: 17), Redondo Illescas, S. i Martínez Catena, A. (2012: 30) i Antón García, L. (2014: 62).

estudis de gènere i de les dones, la crítica literària feminista i la filosofia, especialment la continental²⁷. La teoria feminista té com a finalitat la comprensió de la naturalesa de la desigualtat i es centra en les polítiques de gènere, les relacions de poder i la sexualitat.

Des d'aquesta perspectiva s'analitzen les qüestions culturals i socials entenent aquest tipus de violència envers les dones com un abús de poder en un tipus d'estructura social que afavoreix el maltractament dels homes a les dones, concedint privilegis als elements masculins sobre els femenins, fent ús de la violència per mantenir la superioritat masculina com a mitjà d'organització sociocultural, on aquesta dominació masculina estructura les relacions socials sobre la base de les relacions de poder asimètriques i jeràrquiques, establint la divisió de rols i determinant qui exerceix i qui rep la violència (Cerezo Dominguez, A.I (2000: 99) i (2012: 19); Antón García, L. (2014: 64-69)²⁸.

Finalment, **la teoria de l'aprenentatge social** és duta a terme pel sociòleg canadenc Albert Bandura l'any 1977. La seva teoria comprèn aspectes de l'aprenentatge cognitiu i conductual.

L'aprenentatge conductual pressuposa que l'entorn de les persones és la causa que aquestes es comportin d'una manera determinada. L'aprenentatge cognitiu pressuposa que els factors psicològics són importants influències en les conductes de les persones. L'aprenentatge social suggereix que una combinació de factors de l'entorn socials i psicològics influeixen en la conducta. Aquesta teoria assenyala tres requisits perquè les persones aprenguin i modelin el seu comportament:

- Retenció (recordar el que un ha observat).
- Reproducció (habilitat de reproduir la conducta) .
- Motivació (una bona raó) per voler adoptar aquesta conducta.

²⁷ Brabeck, M., & Brown, L. (1997)

²⁸ Citat a Escusol Saludas, A (2016: 21).

4.1 Les polítiques criminals dins el marc teòric conceptual

Una vegada exposats els postulats de les principals teories criminològiques que expliquen els fenòmens estudiats en aquest treball, s'ha considerat necessari analitzar les polítiques criminals, perquè igual d'important és poder analitzar les causes del delictes o dels comportaments antisocials, com poder prevenir-les. En aquest sentit, **la teoria de l'aprenentatge social** estableix que aquestes conductes tenen lloc principalment en els grups més pròxims al subjecte, com és el cas de la família, els amics o parelles. Akers (1998, 2001)²⁹ destaca aquests grups no sols perquè exposen l'individu a les definicions de referència, sinó perquè també li proposen models per a imitar i el sotmeten a un procés de reforçament diferencial. La seva influència és decisiva en la probabilitat que algú repeteixi un acte segons el resultat de la primera experiència: *un comportament que hagi estat reeixit es tendirà a repetir, un altre que no ho sigui, per exemple perquè ha estat castigat, no*. Per tant, aquesta teoria, proposa com a principal factor de prevenció l'educació a través de les conductes prosocials, especialment en edats primerenques ja que hi ha una continuïtat entre els problemes socials i delictius en aquesta etapa de la vida i en l'edat adulta (Serrano Maíllo, A. 2009)³⁰.

La teoria de la transmissió intergeneracional de la violència posa de manifest que es poden observar nexes d'unió entre les vivències de maltractament infantil i la seva posterior reproducció per part d'aquests nens i nenes en la vida adulta. Aquests fets queden en el subconscient familiar, facilitant aquests abusos com a única forma de relació entre els seus membres, observant un cicle de transmissió intergeneracional. Quan els progenitors no transmeten afecte i protecció dins la família sinó violència, els seus fills/es, quan arriben a l'edat adulta són més vulnerables davant el maltractament.

Per això aquesta teoria proposa com a mitjà de prevenció una connexió i transmissió de valors, sentiments i creences per part dels membres de la família que suavitzarien amb el transcurs del temps els comportaments violents.

La teoria de la subcultura de la violència posa de manifest que algunes subcultures són més violentes que d'altres com a conseqüència del seu

²⁹ Referenciat a Serrano Maíllo, A., Realpe Quintero, M. F. (2011: 11).

³⁰ Citat a Serrano Maíllo, A. (2014: 15).

aprenentatge. Per tant, sota aquest punt de vista, si acceptem la violència com a mitjà de resolució de conflictes, aquest augmenta les possibilitats d'acceptar també la violència contra la dona en la parella i el risc que aquesta es dugui a terme.

Aquesta teoria proposa per a prevenir aquest tipus de violència, un bon aprenentatge des de la infància per mitjà d'unes conductes prosocials i unes relacions interpersonals correctes que desencadenin en una transmissió culturalment acceptada³¹.

Per últim, **la teoria feminista** es centra en les polítiques de gènere, les relacions de poder i la sexualitat. Per això, aquesta teoria proposa com a principal factor de prevenció, les qüestions culturals i socials a través de l'educació, del respecte i la igualtat dels dos gèneres, sense que hi hagi diferenciacions.

4.2 Dades i situació actual de la violència de parella

Una vegada analitzats els conceptes de violència de parella des d'una perspectiva teòrica, i donada una explicació dins les teories criminològiques del perquè pot donar-se en els adolescents la violència de parella, es considera necessari exposar algunes experiències que s'han dut a terme en l'àmbit educatiu dins d'aquest context.

No es coneix amb exactitud la freqüència en que apareixen les diferents formes de violència en les relacions en edats més joves. Alguns experts consideren que afecta a menys d'una de cada deu parelles de joves, i altres en canvi, amplien aquestes dades i consideren que almenys cinc de cada deu joves són víctimes o estan implicats/des en alguna forma de violència en les seves relacions sentimentals.

Dins d'aquesta problemàtica, la violència que es produeix en les relacions de festeig, relacions que comencen cada vegada a una edat més primerenca (Price y Byers, 1999), no són excepcionals i s'ha trobat que aquesta, en les relacions de parella d'adolescents, així com la violència de gènere en els adults, s'estén en un continu que va des de l'abús verbal i emocional, fins l'agressió sexual i l'assassinat, per tant, és un greu problema que afecta de

³¹ Wolfgang, M. E., Ferracuti, F., & Garza y Garza, A. (1971).

forma considerable la salut física i mental dels i les adolescents (Makespeace, 1981).

La violència de parella no té perquè iniciar-se després del matrimoni, de fet, generalment i cada vegada més, aquesta es dona en l'etapa del festeig o al començament de la convivència (Gorrotxategi y de Haro, 1999)³².

Les investigacions sobre la violència de gènere en els/les joves realitzades en l'àmbit educatiu han incrementat el coneixement sobre determinats factors de risc que poden fer-los més vulnerables a la victimització i a la perpetració (Díaz-Aguado, 2001; Díaz-Aguado y Martínez Arias, 2002; Meras, 2003; Greytak, 2003; Anderson y Whiston, 2005).³³

Un dels pocs treballs duts a terme dins aquest àmbit en el nostre país realitzat per González y Santana (2001)³⁴ conclou que el 7,5% dels nois i el 7,1% de les noies reconeixen que en una o més ocasions han picat o empès a la seva parella.

L'any 2011 el Govern d'Espanya juntament amb la Universitat Complutense de Madrid³⁵ va realitzar l'estudi anomenat "*Igualdad y Prevención de la Violencia de Género entre la Adolescencia y la Juventud*", on es va concloure que quasi el 5% de les noies afirmava haver viscut situacions de violència en les seves relacions de parella i que més d'un 3% dels nois reconeixia haver exercit situacions de maltractament envers la seva parella.

En aquest sentit, les formes de victimització més habituals en les noies van ser el "control psicològic", "l'aïllament de les amistats" i els "insults". En canvi, els abusos més reconeguts pels nois que maltractaven a les seves parelles van ser el "control psicològic abusiu", "l'aïllament de les seves amistats" i els "insults i humiliacions". Per tant, es pot comprovar com tot i que les respostes són coincidents entre els dos grups, es detecten més víctimes que agressors/es, segurament per la dificultat que implica reconèixer el rol d'agressor/a dins la nostra societat.

³² Referenciat a Gorrotxategi Larrea, M., De Haro Oriola, M. I. (1999).

³³ Citat a Hernando Gómez, A (2007: 327).

³⁴ Referenciat a González Méndez, R., Santana Hernández, J.D. (2001: 127 i ss.).

³⁵ Citat a Herranz Bellido, J. (2013: 12).

5- Objectius del treball

En aquest treball ens centrarem en la violència en la parella en l'edat adolescent, exercida pels nois envers les noies (violència de gènere), la violència exercida per part de les noies envers els nois i la violència entre parelles del mateix sexe (violència domèstica).

L'objectiu principal d'aquest treball és:

- 1- Conèixer el que entenen els adolescents per violència entre la parella, és a dir, les actituds que consideren aquests com a maltractament, ja sigui físic, psíquic o sexual.

Per poder donar resposta a l'objectiu principal plantejat, s'estableixen els següents objectius específics:

- 1- Conèixer els indicadors de maltractament que són identificats pels adolescents (nois/noies).
- 2- Saber la prevalença de perpetració de violència en la parella adolescent (autors/es).
- 3- Establir la prevalença de victimització per aquest tipus de violència (víctimes).
- 4- Determinar en funció del sexe, la prevalença d'autors/es i de víctimes d'aquests tipus de violència.
- 5- Elaborar un llistat de recomanacions sobre la prevenció d'aquest tipus de violència.

6. Metodologia

Amb la finalitat de poder donar resposta a l'objectiu principal d'aquest estudi, la metodologia utilitzada ha estat la següent:

En primer lloc, s'ha realitzat una aproximació teòrica als conceptes de violència en la parella, de gènere i domèstica en l'àmbit de l'edat adolescent per poder determinar els límits teòrics i legislatius d'aquest fenomen. Així mateix, s'ha intentat donar una explicació a l'objecte d'estudi d'aquest treball des de la perspectiva de les teories criminològiques.

Per la seva consecució, la metodologia utilitzada ha estat la revisió bibliogràfica d'articles acadèmics, lleis i bases de dades.

En segon lloc, per complementar el treball teòric desenvolupat, s'ha realitzat un estudi de caràcter quantitatiu –enquestes– a adolescents, concretament un qüestionari als estudiants de 4t d'Educació Secundària Obligatòria (en endavant ESO) en edats compreses entre els 14 i 17 anys dels quatre centres educatius que imparteixen aquests estudis a la població de Palafrugell (Girona), concretament l'IES Frederic Martí Carreras, l'INS Baix Empordà, l'escola Sant Jordi i el centre Prats de la Carrera, durant el curs 2018/2019.

Queden exclosos d'aquesta població els alumnes de 1r, 2n i 3r d'ESO, els quals estan en edats compreses entre els 11 i 14 anys, ja que es considera que en aquesta franja d'edat la majoria de joves encara no tenen els coneixements per saber definir i distingir què és la violència de gènere o de parella, al igual que molts d'ells/es encara no han iniciat algun tipus de relació sentimental.

La finalitat d'aquest estudi és poder quantificar dins una mostra suficientment representativa dels adolescents de 14 a 17 anys que estudien a la població de Palafrugell, el que entenen per violència entre la parella i si l'han exercit i/o rebut durant aquesta etapa de la vida.

Concretament s'ha tingut en compte la grandària de la població objecte d'estudi, amb un total de **338** alumnes i, tot seguit s'ha aplicat un nivell de confiança del **95%** amb un marge d'error del **5%**, donant com a resultat una grandària mostral de **181**. Tot i això, pel nombre d'alumnes que hi havia a les classes que van participar a l'estudi, s'ha realitzat a un total de **182** alumnes, que signifiquen la mostra total representativa.

Un cop determinada la població d'estudi i calculada la grandària mostral necessària, s'ha dut a terme un qüestionari amb vèries preguntes relacionades

amb la relació de parella i la violència, on s'ha demanat a tots els/les estudiants que hi han participat, que responguessin de forma anònima i individual totes les preguntes amb la major sinceritat possible.

Aquest qüestionari s'ha dut a terme en format paper i s'ha demanat als/les participants que les seves respostes les fessin en bolígraf. Durant tot el procés han estat presents els corresponents tutors/es o professors/es delegats/des de cada aula, sense haver avisat als/les alumnes amb anterioritat, per tal d'evitar que poguessin parlar entre els/les altres companys i companyes que ja l'haguessin fet i tampoc tenir l'oportunitat de poder comentar-ho amb ningú. L'objectiu principal d'aquest qüestionari és que els/les participants no puguin estar "contaminats/des" i siguin el més sincers/es possibles.

En relació als/les alumnes que van respondre a l'inici del qüestionari a la pregunta número 1.1 "*Has tingut parella alguna vegada?*", si aquests/es varen respondre que NO, se'ls va excloure dels apartats 2 i 3 de l'estudi ja que no podien respondre a les seves preguntes. El total d'alumnes exclosos/es van ser **72**, dels quals **31** eren noies i **41** nois.

6.1 Població d'estudi

La població d'estudi que s'ha utilitzat en aquest treball, fa referència a tots/es els/les alumnes de 4t d'ESO que estudien a la població de Palafrugell.

Segons els quatre centres avaluats, la seva mostra representativa³⁶ és la següent:

1- IES Frederic Martí Carreres: Amb un total de **147** alumnes repartits/des en **6** classes, dels quals **72** són nois i **75** són noies.

El dia que es van dur a terme els qüestionaris hi van participar un total de **62** alumnes repartits/des en **3** classes, dels quals **41** són nois i **21** són noies.

En relació a les edats dels/les alumnes avaluats/des en el moment de l'estudi, hi havia un total de **36** alumnes que tenien **15** anys, **25** alumnes que tenien **16** anys i **1** alumna tenia **17** anys.

³⁶ Veure el punt 11.3 Annexa 3: Gràfiques Excel. Centres avaluats segons la seva mostra representativa.

- Del total d'alumnes avaluats/des, **15** tenien parella actualment, **26** havien tingut parella en alguna ocasió i **21** no havien tingut parella mai.
- 2- INS Baix Empordà: Amb un total de **101** alumnes repartits/des en **5** classes, dels quals **47** són nois i **54** són noies.
- El dia que es van dur a terme els qüestionaris hi van participar un total de **64** alumnes repartits/des en **3** classes, dels quals **25** són nois i **39** són noies.
- En relació a les edats dels/les alumnes avaluats/des en el moment de l'estudi, hi havia un total de **39** alumnes que tenien **15** anys, **24** alumnes que tenien **16** anys i **1** alumna que tenia **17** anys.
- Del total d'alumnes avaluats/des, **14** tenien parella actualment, **26** havien tingut parella en alguna ocasió i **24** no havien tingut parella mai.
- 3- Escola Sant Jordi: Amb un total de **30** alumnes repartits/des en **1** classe, dels quals **14** són nois i **16** són noies.
- El dia que es van dur a terme els qüestionaris hi van participar un total de **29** alumnes repartits/des en **1** classe, dels quals **14** són nois i **15** són noies.
- En relació a les edats dels/les alumnes avaluats/des en el moment de l'estudi, hi havia un total de **16** alumnes que tenien **15** anys i **13** alumnes que tenien **16** anys.
- Del total d'alumnes avaluats/des, **3** tenien parella actualment, **11** havien tingut parella en alguna ocasió i **15** no havien tingut parella mai.
- 4- Centre Prats de la Carrera: Amb un total de **60** alumnes repartits/des en **2** classes, dels quals **30** són nois i **30** són noies.
- El dia que es van dur a terme els qüestionaris hi van participar un total de **27** alumnes repartits/des en **1** classe, dels quals **12** són nois i **15** són noies.
- En relació a les edats dels/les alumnes avaluats/des en el moment de l'estudi, hi havia un total de **16** alumnes que tenien **15** anys i **11** alumnes que tenien **16** anys.
- Del total d'alumnes avaluats/des **3** tenien parella actualment, **11** havien tingut parella en alguna ocasió i **13** no havien tingut parella mai.

6.2 Estudi Quantitatiu

En aquest treball, a part de la revisió bibliogràfica que s'ha dut a terme, també s'ha desenvolupat un estudi quantitatiu, a través d'un qüestionari, per tal de conèixer el comportament que tenen els/les adolescents en les relacions de parella. En concret, en aquest estudi s'ha pogut comprovar què entenen els/les adolescents per violència entre la parella i, comprovar el nivell de coneixement i tolerància davant diferents comportaments que poden ser predictors o constitutius d'aquest tipus de violència.

El qüestionari consta de tres apartats amb una sèrie de preguntes tancades en cadascun d'ells on hi haurà dos tipus de respostes diferents, unes de tipus dicotòmiques amb tres alternatives "Sí – No – NS/NC"; i les altres de tipus ordinals a través de l'escala numèrica de mesurament *likert*³⁷ amb una freqüència de 0 a 4 (0= Mai; 1= Poc; 2= Algunes vegades; 3= Bastant i 4= Molt), on també s'hi ha afegit la resposta NS/NC per si algun/a estudiant no vol contestar-la.

Les preguntes 1.3, 1.4 i 1.5 són les úniques que se'ls hi ha afegit un petit apartat per poder explicar el contingut de la subpregunta que l'acompanya.

Aquestes preguntes s'han dut a terme en un llenguatge adaptat a l'edat i adequat a la mostra per tal de minimitzar al màxim possible problemes de fiabilitat.

- 1- Relació de parella i violència (14 preguntes) de les quals 3 tenen una subpregunta.
- 2- Assenyala si alguna vegada la teva parella ha dut a terme alguna d'aquestes accions (14 preguntes).
- 3- Assenyala si alguna vegada has dut a terme alguna d'aquestes accions a la teva parella (14 preguntes).

Finalment s'ha afegit un petit espai on l'alumne que ho creu convenient pugui exposar algun comentari personal o algun tipus d'informació sobre aquest qüestionari. També s'ha informat a tots els participants, que en cas de tenir

³⁷ Referenciat a Llauredó, O (2014).

qualsevol dubte amb el qüestionari, serien atesos pel propi investigador per tal de facilitar-los la tasca.

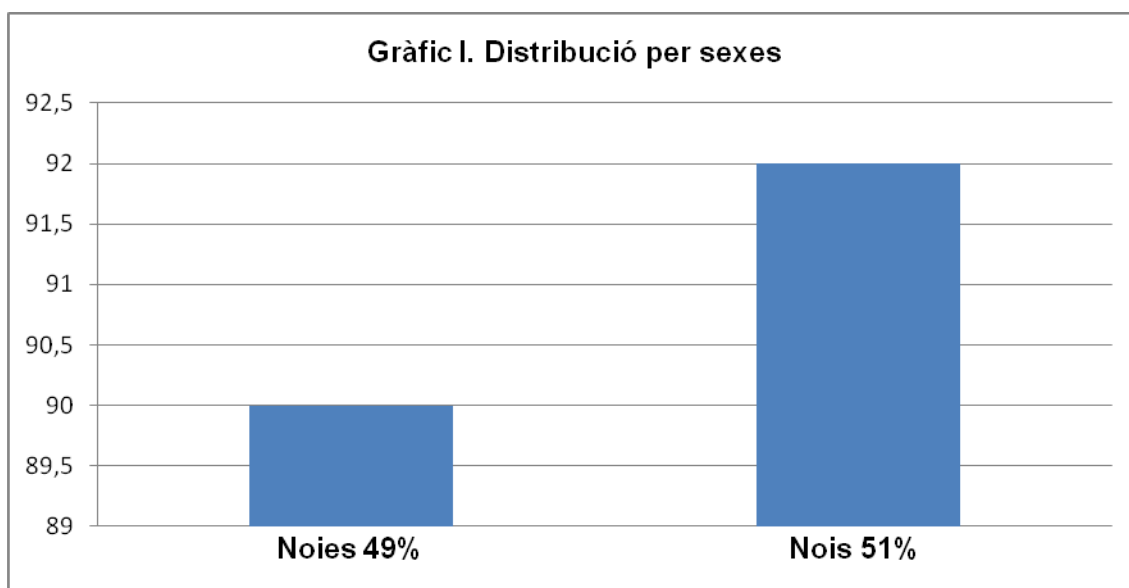
Un cop realitzats tots els qüestionaris s'ha procedit a la seva avaluació, classificació i representació per tal d'extreure'n les possibles conclusions.

7- Resultats

Els resultats obtinguts dels qüestionaris s'han extret a través del programa Microsoft Office Excel 2010. Tots els resultats s'han adjuntat en les corresponents fulles del programa, concretament, s'han representat un total de 6 fulles repartides en tres apartats i separades per sexes.

Un cop analitzades totes les dades obtingudes, s'han representat en aquest treball les gràfiques més significatives, que han estat un total de 17, i tot seguit s'han extret les corresponents conclusions i propostes de millora³⁸.

En la gràfica I, que representa la distribució per sexes dels/les adolescents que han participat en el qüestionari, podem observar que hi han un total de 182 alumnes representats/des per 90 noies (49%) i 92 nois (51%). En aquest sentit la distribució per sexes ha estat molt igualada, cosa que ha beneficiat la mostra representativa de l'estudi.

(*) Font: Elaboració pròpia.

En relació a la pregunta “*Saps què és la violència de gènere?*”, podem observar que la gran majoria d'adolescents han respòs Sí (noies 91% i nois 85%)³⁹. En principi i segons aquestes respostes, podríem concloure que l'adolescència sap

³⁸ Veure el punt 11.3 Annexa 3: Gràfiques Excel. Resultats de les gràfiques segons els 3 apartats dels qüestionaris.

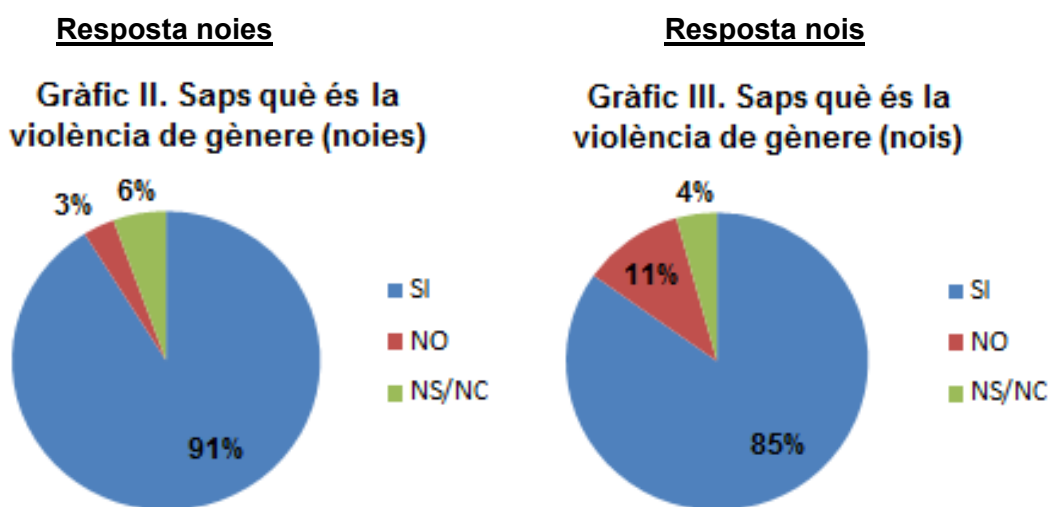
³⁹ Gràfiques II i III.

el significat d'aquest terme, però en el qüestionari hi havia una subpregunta a desenvolupar on es demanava *"En cas afirmatiu, podries dir-me què és?"*.

Gràcies a aquesta subpregunta s'ha pogut comprovar que la gran majoria d'adolescents que havien respòs afirmativament a la pregunta, realment no tenien clar el concepte de violència de gènere, ja que només 25 l'han respòs correctament. A tall d'exemple algunes de les respostes donades pels adolescents han estat:

"Assetjament, patiment, i maneres de fer patir a una persona", "És la discriminació cap al sexe de la persona", "La violència de gènere són agressions cap a un gènere ja sigui agressions físiques o verbals", "Violència ho entenc com atac físic o psicològic cap a un home o una dona", "Qualsevol atac que fereixi o faci mal de forma física o psicològica".

En aquest sentit, podem observar com la majoria d'adolescents/es relacionen la violència de gènere com la violència física o psíquica al sexe oposat, a la seva parella o a l'altre gènere.

(*) Font: Elaboració pròpia.

Un dels altres ítems que s'ha analitzat en el qüestionari té relació amb el causant del maltractament en la parella⁴⁰. En aquest cas, s'han realitzat dues preguntes. En la primera es demanava si l'autor d'aquest maltractament només podia ser el noi i, a l'altra pregunta, si només podia ser la noia.

⁴⁰ Gràfiques IV, V, VI i VII.

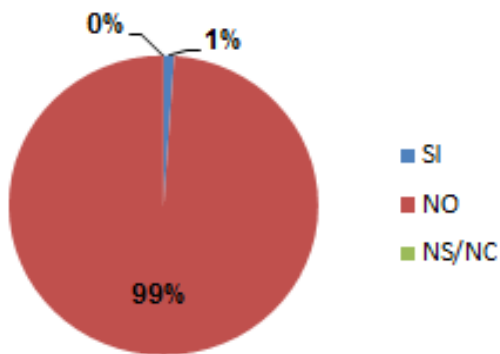
En el cas de les noies, aquestes han respòs a les dues preguntes en un 99% dels casos que NO podia ser només el noi o la noia.

En el cas dels nois, aquests han respòs a la pregunta de si només podia ser el noi amb un 73% que NO, i en el cas de si només podia ser la noia amb un 72% que NO.

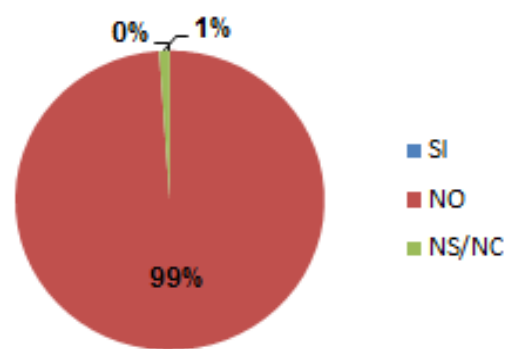
Per tant, aquestes respostes ens demostren que els/les nois/es tenen molt clar que la violència de parella pot ser causada per qualsevol dels membres de la parella, independentment que aquest sigui el noi o la noia.

Resposta noies

Gràfic IV. El causant del maltracte en una relació de parella només pot ser el noi (noies)

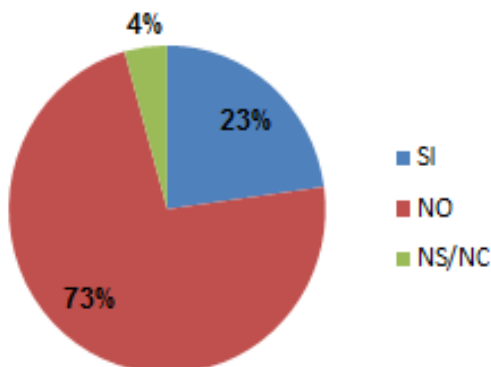

Gràfic V. El causant del maltracte en una relació de parella només pot ser la noia (noies)

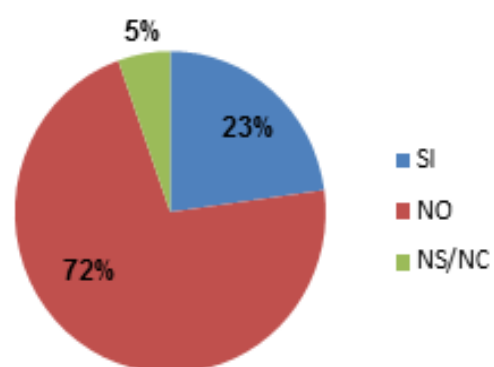

Resposta nois

Gràfic VI. El causant del maltracte en una relació de parella només pot ser el noi (nois)

Gràfic VII. El causant del maltracte en una relació de parella només pot ser la noia (nois)

(*) Font: Elaboració pròpia.

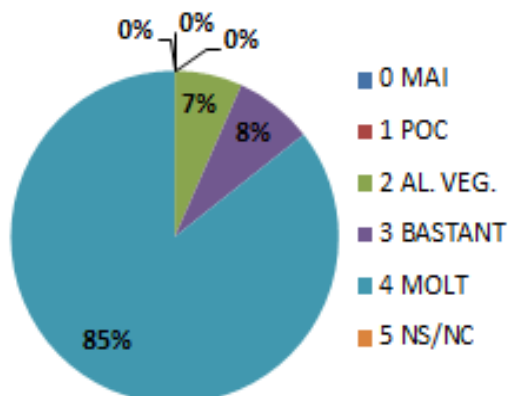
A la pregunta “Creus que forçar-te a fer el que no desitges es pot considerar violència?”⁴¹, podem observar com les noies responen MOLT en un 85% dels casos, en canvi els nois donen la mateixa resposta en un 51%.

En aquest cas podem observar una diferència significativa entre el que consideren els nois i noies, com a violència, el fet de forçar a fer alguna cosa que no desitja la seva parella. Concretament en un 34%.

En la resposta BASTANT, en canvi, les noies només l'han utilitzat en un 8% i els nois en un 32% (diferència del 24%), cosa que demostra que les noies consideren aquest tipus d'actes com a MOLT violents, en canvi els nois reforcen la resposta BASTANT, minimitzant considerablement aquest tipus de violència.

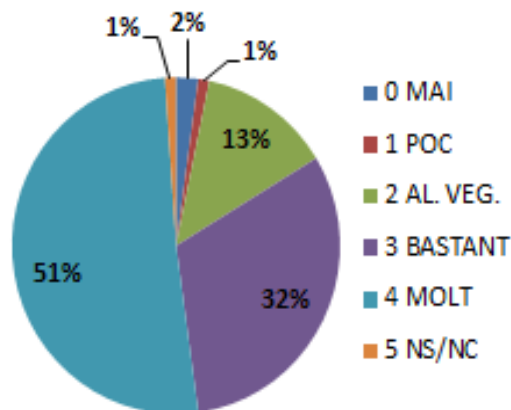
Resposta noies

Gràfic VIII. Creus que forçar-te a fer el que no desitges es pot considerar violència (noies)

Resposta nois

Gràfic IX. Creus que forçar-te a fer el que no desitges es pot considerar violència (nois)

(*) Font: Elaboració pròpia.

En relació a la pregunta “Creus que és normal que les parelles es maltractin en algunes ocasions?”⁴², el que s'intentava esbrinar és la prevalença que consideren els nois i les noies com a normal dins el maltractament en una relació sentimental, és a dir, el que els/les adolescents interioritzen com a normal dins el maltractament de parella.

⁴¹ Gràfiques VIII i IX.

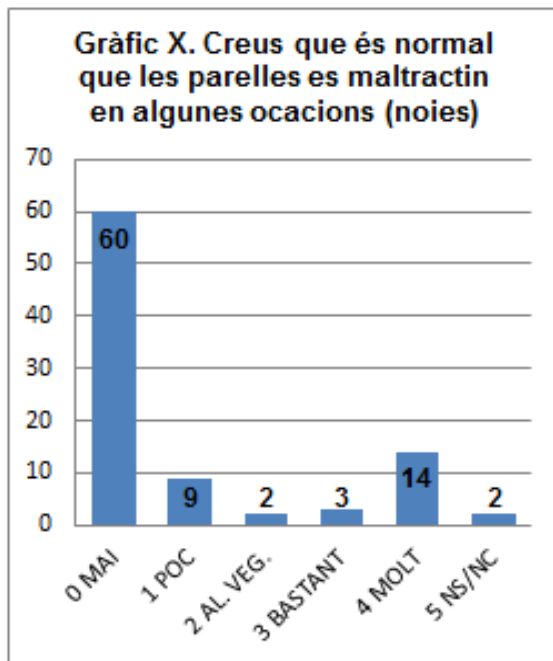
⁴² Gràfiques X i XI.

En aquest cas, la majoria d'enquestats i enquestades consideren que NO és normal que les parelles es maltractin (resposta MAI), però tot i això, alguns d'ells/es han respòs que SÍ és normal que es maltractin (resposta MOLT). Concretament un 14% de les noies i un 18% dels nois consideren que és MOLT normal que les parelles es maltractin en algunes ocasions.

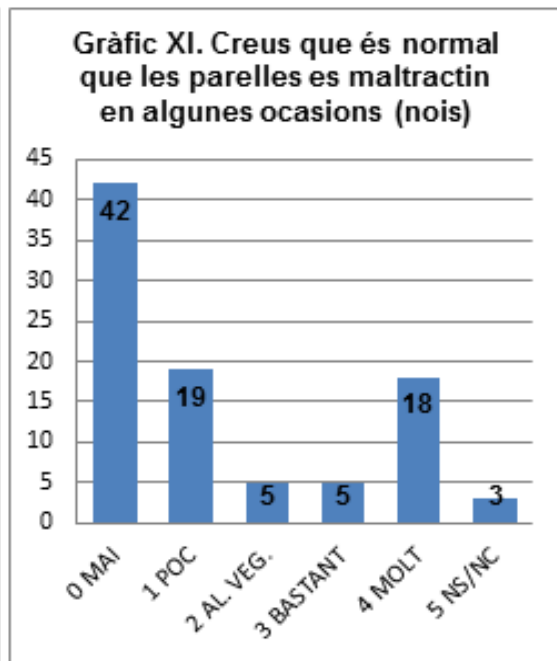
Aquest fet demostra que són bastants els/les adolescents que consideren molt normal el maltractament en les relacions de parella.

El que també sorprèn d'aquesta gràfica és el fet que els ítems “alguna vegada i bastant” estan molt per sota dels ítems que els envolten “poc i molt”, fet que denota que els adolescents són bastant radicals amb el maltractament de parella i no consideren que hi hagi respostes entremig concloents.

Resposta noies

Resposta nois

(*) Font: Elaboració pròpia.

A la pregunta “T’ha forçat a fer alguna cosa que no volies en alguna ocasió?”⁴³, podem observar que les noies han respòs MAI en un 69% i els nois en un 67%, en canvi quan se’ls hi ha preguntat a l’inrevés “L’has forçat a fer alguna cosa que no volia en alguna ocasió?”⁴⁴, les noies han respòs MAI en un 90% i els nois en un 84%.

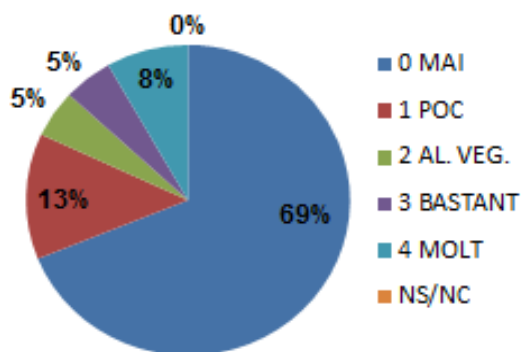
⁴³ Gràfiques XII i XIII.

⁴⁴ Gràfiques XIV i XV.

Aquest fet denota que hi ha una diferència significativa entre no haver estat MAI víctima i no haver forçat MAI (autor/a) a la teva parella, concretament en un 21% en el cas de les noies i en un 17% en els nois. Així pot donar a entendre que els/les adolescents són més reticents a l'hora de reconèixer que han forçat en alguna ocasió a la seva parella a fer el que aquesta no volia.

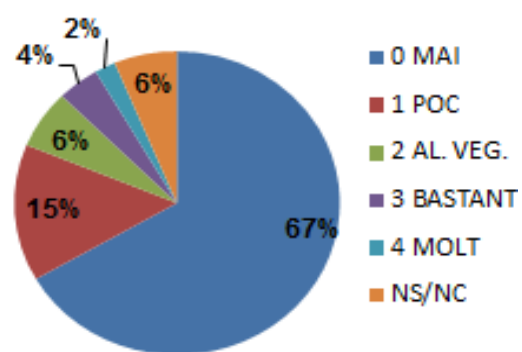
Resposta noies

Gràfic XII. T'ha forçat a fer alguna cosa que no volies en alguna ocasió (noies)

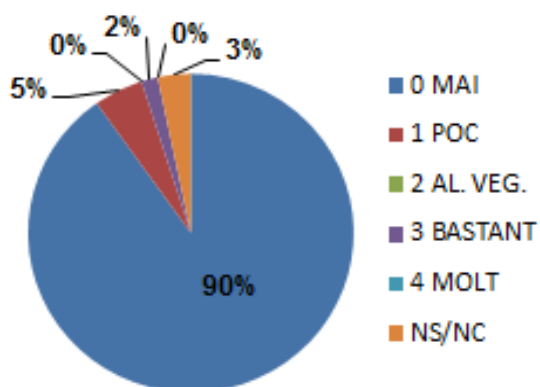

Resposta nois

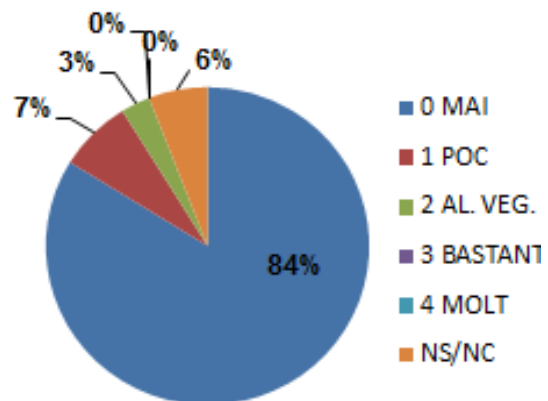
Gràfic XIII. T'ha forçat a fer alguna cosa que no volies en alguna ocasió (nois)

Gràfic XIV. L'has forçat a fer alguna cosa que no volia en alguna ocasió (noies)

Gràfic XV. L'has forçat a fer alguna cosa que no volia en alguna ocasió (nois)

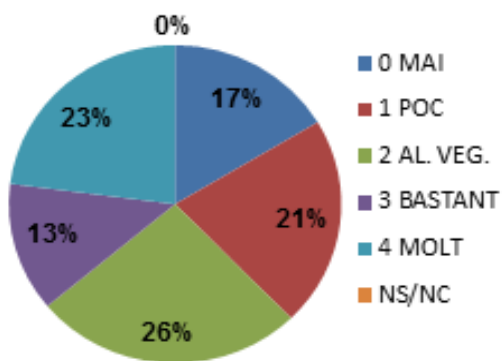
(*) Font: Elaboració pròpia.

En la pregunta “*Ha tingut alguna vegada atacs de gelosia?*”⁴⁵, es pot observar com les noies responen que les seves parelles han tingut molta gelosia en un 23% dels casos, en canvi en el cas dels nois aquests han respòs només en un 6% que les seves parelles han tingut molta gelosia. Aquest fet denota que els nois són MOLT més gelosos que les noies, concretament en un 17%.

També es pot observar que la resposta MAI en el cas dels nois ha estat un 17% i en les noies un 31%. Aquest fet corrobora les conclusions anteriors i dóna més força al fet que els nois tenen comportaments més gelosos que les noies en aquesta etapa de la vida.

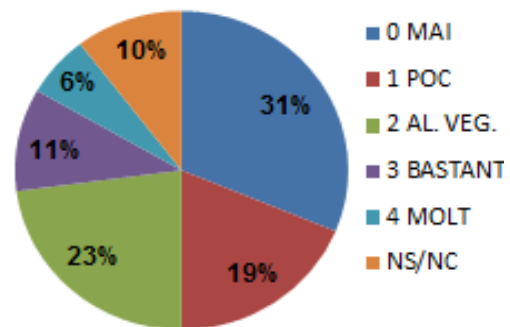
Resposta noies

Gràfic XVI. Ha tingut alguna vegada atacs de gelosia (noies)

Resposta nois

Gràfic XVII. Ha tingut alguna vegada atacs de gelosia (nois)

(*) Font: Elaboració pròpia.

⁴⁵ Gràfiques XVI i XVII.

8- Anàlisi de resultats i propostes

Un cop analitzats tots els resultats dels qüestionaris podem extreure'n les següents conclusions:

- 1- S'ha pogut comprovar com hi ha una falta d'informació important sobre el què és la violència de gènere (*gràfics II i III*). Moltes de les respostes obtingudes en relació a aquest punt, han posat de manifest que els/les adolescents, tot i pensar que saben el significat aquest tipus de violència, un cop preguntats per la seva definició, aquests/es no saben el seu significat real.
- 2- En relació a l'apartat anterior, i més concretament a la seva subpregunta, s'ha comprovat com dels 182 qüestionaris realitzats, tots/es els/les adolescents quan parlaven dels tipus de violència, ho feien referint-se a la violència física i psicològica, però cap d'ells/es no han parlat de l'altre tipus de violència que es pot realitzar en el context de les relacions de parelles, la violència sexual.
Aquest fet denota que hi ha una falta molt important d'informació sobre les diferents tipologies de violència que hi ha en el context de les relacions de parella.
- 3- Quan s'ha preguntat si consideraven normal el maltractament en les parelles en algunes ocasions (*gràfics X i XI*), un nombre important d'enquestats/des han dit que MOLT. Aquest fet denota que una quantitat considerable d'adolescents/es tenen adquirit i assumit que les parelles es maltractin, posant de manifest una manca de conscienciació en les conductes prosocials dins les relacions.
- 4- Quan s'ha preguntat "*La teva parella t'ha forçat a fer alguna cosa que no volies en alguna ocasió?*", podem observar que en el cas de les noies, aquestes han respòs MOLT un 8%, en canvi el nois un 2%. Tot i que la diferència no és molt significativa, podem observar com els nois han forçat en més ocasions a les noies a fer alguna cosa que no volien.
- 5- En relació als episodis de gelosia (*gràfics XVI i XVII*), podem observar com els nois són MOLT més gelosos que les noies. Aquest fet demostra que els atacs de gelosia són uns patrons característics en els nois, motiu pel qual s'ha de "treballar" en l'educació i conscienciació ja que aquests actes

són indicadors de possibles futurs episodis de maltractament envers les noies.

- 6- En relació a la prevalença de perpetració de violència en la parella (autors/es), podem concloure que els nois tenen més predisposició a maltractar les seves parelles que les noies. En conseqüència, aquests fets, posen de manifest que la prevalença de victimització és superior en les noies que en els nois.
- 7- Finalment, i partint de la base, que tant nois com noies poden ser possibles autors/es i/o víctimes de la violència de parella, podem determinar en funció dels sexes, que la prevalença d'autors d'aquest tipus de violència, és manifestament superior en els nois que en les noies, en canvi la prevalença de víctimes és superior en el cas de les noies.

Un cop exposats els resultats d'aquesta investigació, així com les conclusions més rellevants, es proposen una sèrie de propostes i recomanacions per tal d'intentar conscienciar als adolescents del què és la violència de gènere i la violència de parella:

- 1- Primer de tot, i dins la socialització primària, la qual té lloc durant la infantesa de l'individu i constitueix el període més intens d'aprenentatge moral i cultural, és fonamental l'educació per part de la família. Els nens i les nenes per mitjà de l'aprenentatge, a través de les conductes d'imitació, és a dir, el que interioritzen dins el context familiar, adquireixen els comportaments que en l'edat adolescent i finalment en l'adulesa assumiran com a conductes "normals" dins les relacions de parella. Per aquest motiu, el primer pas, és l'educació familiar (conductes prosocials), on els serveis socials, educatius i policials, tenen la funció de detectar possibles maltractaments en l'àmbit familiar i posar les mesures adients per reconduir aquestes situacions.
- 2- Un altre agent importantíssim dins la socialització primària és l'escola. En aquest sentit, es considera oportú formar els/les professionals en l'àmbit de l'ensenyament per dotar-los dels coneixements necessaris per educar als/les estudiants de la importància que té el respecte, educació i la convivència en les relacions de parella, així com per detectar possibles comportaments violents. És fonamental crear un cercle pròxim i receptiu

entre l'equip docent i els/les alumnes escoltant, comprenent i assessorant en els problemes i dubtes que aquests puguin tenir. Mostrar a l'alumnat que aquest o aquesta professional, com a garant seu que és dins l'escola, és una persona pròxima i que a més a més de fer les tasques que li pertoquen, també és una persona que està per ajudar-lo/la en els problemes que pugui tenir.

- 3- Sí bé és cert que en els últims anys han estat moltes les campanyes dutes a terme tant per l'àmbit polític com per organitzacions no governamentals (ONG) i/o associacions de víctimes⁴⁶, considero que també seria molt important enfocar aquestes campanyes als/les adolescents. La gran majoria d'accions dutes a terme en aquest sentit s'han enfocat a les persones adultes i no s'ha tingut en compte als adolescents. Aquest fet, i tenint en compte que aquesta etapa de la vida és l'últim pas que queda per arribar a l'edat adulta, moment en el qual ja s'han adquirit tots els coneixements i les habilitats de cada persona, hem de tenir molt present en el moment d'aplicar aquestes polítiques d'igualtat i conscienciació a quin públic ha d'anar adreçat i no donar per suposat que aquests fets només succeeixen entre els/les persones adultes.

⁴⁶ En aquest sentit, la gran majoria de plans de protecció de violència de gènere s'han dut a terme tenint com a referent a les víctimes adultes i no a les adolescents. Exemples d'aquests plans són: "*IV Plan estratégico para la prevención y erradicación de la violencia contra las mujeres en Aragón (2018-2021)*", del Gobierno de Aragón"; "*Estrategia Nacional para la Erradicación de la Violencia contra la Mujer (2013-2016)*", del Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad del Gobierno de España"; "*Programa de Sensibilización y Prevención de la Violencia de Género del Principado de Asturias (2007-2009)*", de la Consejería de Presidencia, Justicia e Igualdad del Principado de Asturias".

9- Conclusions finals

La violència de parella és un fenomen que ha tingut una gran atenció en els últims anys per la gravetat de les conductes i les conseqüències que sofreixen les seves víctimes. Aquesta necessària consideració s'ha vist reflectida, no solament en els canvis legislatius i en la millora de les Institucions de protecció, sinó també en un augment de la repulsa social davant aquestes situacions.

Aquestes conductes són producte de les relacions de parella, podent-se donar, per tant, en l'edat adolescent. En aquest sentit, l'adolescència és una etapa de la vida essencial on es materialitza el caràcter de la persona i on és fonamental entendre que les relacions en la parella han de ser sanes i de respecte.

Per tot això resulta imprescindible que la joventut d'avui, protagonista de la societat del demà, compregui, conegui i identifiqui la violència en les relacions de parella; reconegui les primeres senyals de maltractament i, a continuació, es converteixi en protagonista d'aconseguir una societat lliure d'aquest tipus de violència a través del recolzament a qui n'és víctima, refusant actituds i estereotips que la promouen o justifiquen i, actuant en les relacions interpersonals. Tot això des de la certesa que la igualtat entre homes i dones i el respecte per la dignitat de l'altre són imprescindibles i útils per la seva pacífica convivència dins la societat.

Una de les conclusions més rellevants d'aquest estudi és que la gran majoria de l'alumnat enquestat no té clar el que es considera violència en la parella. Les conseqüències d'aquesta falta de coneixement poden comportar l'acceptació i realització de conductes violentes dins d'aquestes relacions. En aquest sentit, la informació i educació dins aquest àmbit és fonamental, però també és cert que, tot i que des de les institucions oficials s'estan realitzant grans esforços per erradicar aquest tipus de violència, no s'està realitzant de la mateixa manera aquest esforç en la formació i educació dels/les adolescents.

Per això, i en la línia de les polítiques plantejades en les diferents teories criminològiques exposades en aquest estudi, és important començar en l'etapa adolescent, amb mesures educatives per evitar en el futur la consecució d'aquestes conductes. Dins d'aquest context, es pot afirmar que un dels agents socialitzadors més importants és l'escola. Establir protocols coordinats amb diversos col·lectius i organismes com són la policia, les institucions locals i la

família, és importantíssim per aconseguir el coneixement necessari per part de l'alumnat sobre el què és la violència en les relacions de parella. En aquest sentit, una de les propostes que plantejo és la creació de protocols estandarditzats que treballin directament per aquest col·lectiu, amb implicació directa de diferents estaments.

Una segona conclusió rellevant d'aquest estudi fa referència a la prevalença respecte als/les autors/es i víctimes. S'ha pogut comprovar a través d'aquesta investigació, que els nois tenen més patrons conductuals considerats violents dins les relacions de parella que les noies. Aquesta conclusió es pot explicar, per exemple, des dels pressupòsits plantejats per les teories feministes, en la mesura que la prevalença d'aquestes conductes per part del col·lectiu masculí pot ser causa de models socials masculistes. Una altra explicació la podem trobar a través de la teoria de la transmissió intergeneracional de la violència, que posa de manifest que les pautes de conducta violenta es poden transmetre de generació en generació, ja que aquesta violència és un comportament après pel contacte en un entorn familiar violent, ja sigui per contacte directa, com per haver estat testimoni d'aquesta.

No obstant, aquest resultat enquadra amb el que la legislació vigent vol erradicar, la violència de gènere, per entendre que aquestes conductes les generen en major mesura els homes.

Finalment podem afirmar que la formació i la informació d'aquest tipus de conductes en el col·lectiu adolescent juntament amb la implicació dels diferents organismes, col·lectius i institucions és fonamental per erradicar aquestes conductes entre els adolescents.

10- Bibliografia

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Amador Campos, G., (2010). Desarrollo del adolescente en edad escolar. Recuperat a: <http://desarrolloinfantilylaeducacion.blogspot.com/2010/10/sigmund-freud-y-la-adolescencia.html>.
- Antón García, L. (2014). Teorías criminológicas sobre la violencia contra la pareja. Anales de la Cátedra Francisco Suárez, vol. 48, págs. 49-79. Recuperat a: <http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/57524/4/aescusolTFG0616memoria.pdf>.
- Brabeck, M., & Brown, L. (1997). Feminist theory and psychological practice. In J. Worell & N. G. Johnson (Eds.), Psychology of women book series. Shaping the future of feminist psychology: Education, research, and practice (pp. 15-35). Washington, DC, US: American Psychological Association. Recuperat a: <https://psycnet.apa.org/record/1997-36316-001?doi=1>.
- Cerezo Domínguez, A. I. (1998). La relación entre malos tratos domésticos y homicidios entre parejas. Tratamiento criminológico. Instituto Andaluz Interuniversitario de Criminología. Boletín Criminológico N°7 pp1-4. Recuperat a: <http://www.boletincriminologico.uma.es/boletines/37.pdf>.
- Condenados en asuntos con sentencia firme según edad y lugar de nacimiento (Año 2017). Instituto Nacional de Estadística (2018). Recuperat a: <https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=28297&L=0>.
- De Género, P. D. L. V. Materiales Didácticos para la Prevención de la Violencia de Género. Recuperat a: <http://www.juntadeandalucia.es/educacion/portaerverroes/documents/10306/1585186/Materiales+para+la+prevenci%C3%B3n+violencia+de+g%C3%A9nero+en+personas+adultas>.
- Delgado Meza, J. A. (2017). Violencia en las relaciones de noviazgo: una revisión de estudios cualitativos. Apuntes de Psicología, 35(3), 179-186. Recuperat a: <http://apuntesdepsicologia.es/index.php/revista/article/viewFile/692/494>.
- Escusol Saludas, A. (2016). Adolescencia y violencia de género: Cuando el "amor" oculta el maltrato. Recuperat a: <http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/57524/4/aescusolTFG0616memoria.pdf>.

- Gallardo, R., & Concha-Salgado, A. (2017). Propiedades psicométricas del Manual para la Valoración del Riesgo de Violencia contra la Pareja (SARA) en agresores chilenos. *Terapia psicológica*, 35(2), 127-140.
Recuperat a:
<https://scielo.conicyt.cl/pdf/terpsicol/v35n2/0716-6184-terpsicol-35-02-0127.pdf>.
- González Lozano, Mª P., Muñoz Rivas, M.J., Graña Gómez, J.L. (2003). Violencia en las relaciones de pareja en adolescentes y jóvenes: una revisión. *Psicopatología clínica legal y forense*, 3(3), 23-39.
Recuperat a: <https://masterforense.com/pdf/2003/2003art14.pdf>.
- González Méndez, R., & Santana Hernández, J. D. (2001). La violencia en parejas jóvenes. *Psicothema*, 13(1).
Recuperat a: <http://www.psicothema.com/pdf/423.pdf>.
- Herranz Bellido, J. (2013). Violencia de genero en la población adolescente. *Guia de orientación para la familia*. Diputación de Alicante.
Recuperat a: <https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/61450/1/111860975.pdf>.
- Hernández-Hidalgo, P (2015). Análisis de la violencia de pareja bidireccional desde un punto de vista victimodogmático. *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*, 5.
Recuperat a: <http://criminet.ugr.es/recpc/17/recpc17-05.pdf>.
- Hernando Gómez, Á. (2007). La prevención de la violencia de género en adolescentes: una experiencia en el ámbito educativo. *Apuntes de sicología*. Vol. 25 N°3, pp.325-340.
Recuperat a:
<http://rabida.uhu.es/dspace/bitstream/handle/10272/15018/ART%20L%20APREVENCI%c3%93N%20DE%20LA%20VIOLENCIA%20DE%20G%20c3%89NERO.pdf?sequence=2>.
- Muñoz Bandera, J., & Benítez Muñoz, J. (2017). Incidencia de la violencia en la pareja en una muestra de adolescentes universitarios españoles. *Revista Argentina de Clínica Psicológica*, XXVI (2), 183-193.
Recuperat a: <https://www.redalyc.org/html/2819/281952112005/index.html>.
- Pardo Alañón, M. M. (2016). "La violencia intergeneracional en el subconsciente familiar". *Trabajo social hoy* (78), 67-84.
Recuperat a:
<http://www.trabajosocialhoy.com/articulo/140/la-violencia-intergeneracional-en-el-subconsciente-familiar/>.

- Parra Sumba, D. F., & Terán Ortega, M. D. (2018). Impacto de las redes sociales en la identidad de los adolescentes entre 14-15 años del Colegio "La Asunción" (Bachelor's thesis, Universidad del Azuay).
Recuperat a: <http://dspace.uazuay.edu.ec/bitstream/datos/8615/1/14282.pdf>.
- Peña Cárdenas, F., Zamorano González, B., Hernández Rodríguez, G., Hernández González, M.L., Vargas Martínez, J.I., Parra Sierra, V (2013). Violencia en el noviazgo en una muestra de jóvenes mexicanos. Revista Costarricense de Psicología, 32(1), 27-40.
Recuperat a: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/4836509.pdf>.
- Rotter, J. B. (1954). Social learning and clinical psychology.
Recuperat a: <https://psycnet.apa.org/record/2005-06617-000>.
- Rubio-Garay, F., Carrasco, M. Á., Amor, P. J., & López-González, M. A. (2015). Factores asociados a la violencia en el noviazgo entre adolescentes: una revisión crítica. Anuario de psicología jurídica, 25(1), 47-56.
Recuperat a:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1133074015000082>.
- Rubio-Garay, F., López-González, M. Á., Carrasco, M. Á., & Amor, P. J. (2017). Prevalencia de la violencia en el noviazgo: una revisión sistemática. Papeles del psicólogo, 38(2), 135-147. Recuperat a:
<http://www.papelesdelpsicologo.es/pdf/2831.pdf>.
- Salazar Villarroel, D; Vinet Reichardt, E. (2011). "Mediación familiar y violencia de pareja". Revista de derecho (Valdivia), Vol.24 N°1 Valdivia (julio 2011).
Recuperat a:
https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0718-09502011000100001#nb2.
- Sangurima Quito, J. P., & Segarra Merchán, K. B. (2012). Cultura emo y desarrollo de la personalidad (Bachelor's thesis).
Recuperat a:
<http://dspace.ucuenca.edu.ec/jspui/bitstream/123456789/2202/1/tps704.pdf>.
- Serrano Maíllo, A., & Realpe Quintero, M. F. (2011). Teoria criminològica I. Teories clàssiques. Universitat Oberta de Catalunya.
Recuperat a:
http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/50241/1/Teoria%20criminol%C3%B2gica%20I.%20Teories%20cl%C3%A0ssiques_Portada.pdf.
- Walker, L. E. (1999). Psychology and domestic violence around the world. American Psychologist, 54(1), 21.
Recuperat a:

<http://www.ugr.es/~prodopsi/sitioarchivos/Archivos/Walker%201999.pdf>.

- Wolfgang, M. E., Ferracuti, F., & Garza y Garza, A. (1971). La subcultura de la violencia: hacia una teoría criminológica. Sección de obras de sociología.

Recuperat a:

[http://www.sidalc.net/cgi-](http://www.sidalc.net/cgi-bin/wxis.exe/?IsisScript=AGRIUAN.xis&method=post&formato=2&cantidad=1&expresion=mfn=001272)

[bin/wxis.exe/?IsisScript=AGRIUAN.xis&method=post&formato=2&cantidad=1&expresion=mfn=001272.](http://www.sidalc.net/cgi-bin/wxis.exe/?IsisScript=AGRIUAN.xis&method=post&formato=2&cantidad=1&expresion=mfn=001272)

LEGISLACIÓ ESTATAL

- Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. Recuperat a:

<https://www.boe.es/buscar/pdf/1995/BOE-A-1995-25444-consolidado.pdf>.

- Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género.

Recuperat a: <https://www.boe.es/boe/dias/2004/12/29/pdfs/A42166-42197.pdf>.

LEGISLACIÓ INTERNACIONAL

- Resolución de la Asamblea General 48/104 del 20 de diciembre de 1993. Naciones Unidas. Declaración sobre la eliminación de la violencia contra la mujer. Recuperat a:

http://www.aulaviolenciadegeneroenlocal.es/consejos Escolares/archivos/declaracion_sobre_la Eliminacion_de_la Violencia_contra_la_mujer.pdf.

- Resolución 1325 (2000). Aprobada por el Consejo de Seguridad en su sesión 4213ª, celebrada el 31 de octubre de 2000. Consejo de Seguridad de las Naciones Unidas.

Recuperat: [https://www.un.org/womenwatch/ods/S-RES-1325\(2000\)-S.pdf](https://www.un.org/womenwatch/ods/S-RES-1325(2000)-S.pdf).

BASES DE DADES

- Boletín Oficial del Estado –BOE- www.boe.es.
- Instituto Nacional de Estadística -INE- www.ine.es.
- Condenados en asuntos con sentencia firme según edad y lugar de nacimiento (Año 2017). Instituto Nacional de Estadística (2018). Recuperat a:

<https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=28297&L=0>.

- Violencia doméstica y violencia de género (Año 2017). Instituto Nacional de Estadística (2018). Recuperat a:

https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736176866&menu=ultiDatos&idp=1254735573206.

WEBS

- Amador Campos, G.,(2010) 'Desarrollo del adolescente en edad escolar'.
Recuperat a:
<http://desarrolloinfantilylaeducacion.blogspot.com/2010/10/sigmund-freud-y-la-adolescencia.html>.
- Llauradó, O (2014). "La escala de Likert: qué es y cómo utilizarla". Netquest.
Recuperat a:
<https://www.netquest.com/blog/es/la-escala-de-likert-que-es-y-como-utilizarla>.

PLANS DE PROTECCIÓ CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

- IV Plan estratégico para la prevención y erradicación de la violencia contra las mujeres en Aragón (2018-2021). Recuperat a:
https://www.aragon.es/documents/20127/674325/plan_estrategico_IV_v6_1.pdf/71db80df-4724-2626-cdb1-3ac591d3f17e.
- Estrategia nacional para la erradicación de la violencia contra la mujer (2013-2016). Recuperat a :
<http://www.upm.es/sfs/Rectorado/Gerencia/Igualdad/Violencia%20de%20G%C3%A9nero/Estrategia%20Nacional%20Violencia%20contra%20la%20Mujer%202013-2016.pdf>.
- Programa del Principado de Asturias de Sensibilización y prevención de la violencia de genero (2008). Recuperat a:
<http://institutoasturianodelamujer.com/iam/wp-content/uploads/2010/03/programa-sensibilizacion-asturias.pdf>.

11- Annexos

11.1 Annex 1: Diari de Camp

En el transcurs d'aquest treball s'ha contactat amb els directors/es dels quatre centres d'ensenyament que han format part d'aquest estudi amb els següents resultats:

El dijous 21 de març de 2019

A les 15:30 hores em vaig reunir amb la directora del centre Prats de la Carrera, la Sra. Laura Erviti Armendariz per tal d'explicar-li la intenció d'aquest estudi. Un cop explicats els objectius i finalitat del qüestionari, em va dir que es reuniria amb el claustre de mestres i a començaments de la pròxima setmana, es posaria en contacte amb mi per determinar el dia que podia venir a fer els qüestionaris.

El divendres 22 de març de 2019

A les 09:15 hores em vaig posar en contacte telefònicament en el número de telèfon 972302898 amb la directora de l'escola Sant Jordi, la Sra. Carmina Mallorquí Serra per tal d'explicar-li la intenció d'aquest estudi. Em va donar cita pel proper dilluns dia 25 a les 09:30 hores.

A les 10:15 hores em vaig reunir amb el director de l'Institut Baix Empordà, el Sr. Joan Manel Borrromeo Macareno per tal d'explicar-li la intenció d'aquest estudi. En el mateix centre també hi havia la Cap d'Àrea d'Educació i Directora del Centre Municipal d'Educació de Palafrugell, la Sra. Núria Aupí, la qual va estar present en la reunió. Un cop explicats els objectius i finalitat del qüestionari, la Cap d'Àrea d'Educació va donar el seu vist-i-plau i vam quedar amb el Sr. Borrromeo que parlaria amb els tutors de les classes de 4t d'ESO per determinar quin dia i quina hora podia anar a realitzar els qüestionaris. A petició del Sr. Borrromeo li vaig enviar un correu electrònic a la seva adreça oficial Jborrome@xtec.cat, per tal de seguir en contacte a través d'aquest canal.

A les 12:30 hores em vaig reunir amb la directora de l'Institut Frederic Martí i Carreras, la Sra. Teia Galí i amb la cap d'estudis, la Sra. Muntsa Tortós per tal d'explicar-li la intenció d'aquest estudi. Un cop explicats els objectius i finalitat del qüestionari, els hi vaig facilitar el meu correu electrònic de la UOC i em varen comentar que el proper dilluns em dirien els dies que podia dur a terme els corresponents qüestionaris.

El dilluns 25 de març

A les 09:30 hores vaig entrevistar-me amb la directora de l'escola Sant Jordi, la Sra. Carmina Mallorquí, tal i com havíem quedat telefònicament, per tal d'explicar-li la intenció d'aquest estudi. Un cop explicats els objectius i finalitat del qüestionari, em va donar el nombre total d'alumnes separats per sexes i vàrem quedar pel dijous dia 28 de març a les 15:00 per dur a terme el corresponent qüestionari.

El dijous 28 de març

A les 15:00 hores vaig dur a terme els qüestionaris a l'escola Sant Jordi amb la presència de la tutora de l'única classe de 4t d'ESO. Tot es va dur a terme amb normalitat i no hi va haver cap incidència important a remarcar.

Un cop finalitzat el qüestionari i a petició de la direcció del centre, vaig fer una petita explicació de les definicions i diferenciacions dels termes violència de gènere, violència familiar i violència de parella, ja que alguns/es alumnes també ho van sol·licitar. Remarcar que va ser una experiència molt positiva pels alumnes del centre, la seva direcció i especialment per a mi mateix.

A les 16:00 hores es va posar en contacte telefònicament amb mi la directora del centre Prats de la Carrera, la Sra. Laura Erviti Armendariz per comunicar-me que l'endemà, divendres dia 29 a les 10:15 hores, si m'anava bé podia anar a realitzar els corresponents qüestionaris, cosa que vaig ratificar.

El divendres 29 de març

A les 10:15 hores vaig dur a terme el qüestionari al centre Prats de la Carrera amb la presència del professor Carles. Aquests qüestionaris els vaig realitzar a una de les dues classes de 4t d'ESO, concretament a 4t A. Tot es va dur a terme amb normalitat i no hi va haver cap incidència important a remarcar.

Un cop finalitzats els qüestionaris, els alumnes que tenien algun dubte en relació als termes violència de gènere o violència de parella, em van realitzar les corresponents preguntes, les quals les vaig respondre sense cap problema.

El dilluns 1 d'abril

A les 09:30 hores em vaig posar en contacte amb la directora de l'Institut Frederic Martí i Carreras, Sra. Teia Galí per saber quan podria començar els qüestionaris, i em va contestar que havien aprofitat alguna estona que tenien lliure els alumnes l'anterior setmana per dur a terme els qüestionaris a dues de

les tres classes que estaven previstes. Ara faltava trobar una estona per fer-los a la última classe i quan estiguessin m'avisaria per entregar-me'ls.

El dimarts 2 d'abril

A les 19:04 hores es va posar en contacte amb mi, a través d'un missatge, al correu electrònic que li havia proporcionat, el director de l'Institut Baix Empordà, el Sr. Joan Borromeo per informar-me de quins dies i hores els hi anava bé que anés a realitzar els qüestionaris.

Es va decidir quedar que el dimecres dia 10 a les 08:00 hores realitzaria els qüestionaris a dues de les tres classes que li havia demanat, concretament a les de 4t A i 4t B.

El dimecres 10 d'abril

A les 08:00 hores vaig dur a terme el qüestionari a l'Institut Baix Empordà, concretament a les classes de 4t A i B, amb la presència dels corresponents tutors. Tot es va dur a terme amb normalitat i no hi va haver cap incidència important a remarcar.

Un cop finalitzats els qüestionaris, els alumnes que tenien algun dubte en relació als termes violència de gènere o violència de parella, em van realitzar les corresponents preguntes, les quals les vaig respondre sense cap problema.

El divendres dia 12 d'abril

Finalment aquest dia, a les 13:30 hores vaig dur a terme els últims qüestionaris a l'Institut Baix Empordà, concretament a la classe de 4t D, amb la presència del tutor. Tot es va dur a terme sense cap anomalia.

11.2 Annex 2: Qüestionari

Qüestionari

Bon dia.

En el marc del grau de Criminologia de la Universitat Oberta de Catalunya, estic realitzant un estudi sobre la violència de parella en edat adolescent.

Aquest qüestionari és totalment anònim i confidencial.

T'agradiria que responguessis a aquestes preguntes. No t'ocuparà més de 15 minuts.

INFORMACIÓ SOCIODEMOGRÀFICA

SEXE: HOME DONA

LLOC DE NAIXEMENT, PAÍS: POBLACIÓ:

EDAT: 14 ANYS 15 ANYS 16 ANYS 17 ANYS

HAS REPETIT ALGUN CURS? SI NO

1. RELACIÓ DE PARELLA I VIOLÈNCIA

1.1- HAS TINGUT PARELLA ALGUNA VEGADA?

SI NO NS/NC

1.2- TENS PARELLA ACTUALMENT?

SI NO NS/NC

-SI LA TEVA RESPOSTA ÉS SÍ, DIGUES SI ÉS: NOI NOIA

-INDICA LA SEVA EDAT

1.3- SAPS QUÈ ÉS LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE?

SI NO NS/NC

-EN CAS AFIRMATIU, PODRIES DIR-ME QUÈ ÉS?

1.4- EL CAUSANT DEL MALTRACTE EN UNA RELACIÓ DE PARELLA NOMÉS POT SER EL NOI?

SI NO NS/NC

-EN CAS NEGATIU, QUI MÉS POT MALTRACTAR EN UNA RELACIÓ DE PARELLA?

**1.5- EL CAUSANT DEL MALTRACTE EN UNA RELACIÓ DE PARELLA
NOMÉS POT SER LA NOIA?**

SI NO NS/NC

**-EN CAS NEGATIU, QUI MÉS POT MALTRACTAR EN UNA RELACIÓ DE
PARELLA?**

**1.6- CREUS QUE INSULTAR O FALTAR EL RESPECTE A LA TEVA
PARELLA ES POT CONSIDERAR VIOLÈNCIA?
*S'ENTÉN FALTAR EL RESPECTE QUALSEVOL COMPORTAMENT QUE
ET PUGUI FER SENTIR MALAMENT.***

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**1.7- CREUS QUE CONTROLAR LA TEVA PARELLA ES POT CONSIDERAR
VIOLÈNCIA?
*S'ENTÉN PER CONTROL MIRAR ELS MISSATGES DEL MÒBIL, LES
TRUCADES TELEFÒNIQUES, CORREU ELECTRÒNIC, XARXES
SOCIALS, ANAR ALS LLOCS ON ESTÀS, ETC.***

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**1.8- EN QUINA MESURA CREUS QUE AÏLLAR LA TEVA PARELLA DE LES
SEVES AMISTATS ES POT CONSIDERAR VIOLÈNCIA?
*S'ENTÉN AÏLLAR COM EL FET DE NO DEIXAR ANAR O SEPARAR LA
TEVA PARELLA DE LES AMISTATS***

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**1.9- CREUS QUE CASTIGAR A LA TEVA PARELLA SENSE DONAR-LI
AFECTE I RECOLZAMENT ES POT CONSIDERAR VIOLÈNCIA?
*S'ENTÉN PER AFECTE I/O RECOLZAMENT EL FET DE PODER
COMPTAR AMB LA TEVA PARELLA QUAN LA NECESSITES.***

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

1.10-CREUS QUE ENVIAR MISSATGES A LES XARXES SOCIALS O AL MÒBIL AMB INSULTS O AMENACES ES POT CONSIDERAR VIOLÈNCIA?

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

1.11-CREUS QUE DIFONDRE MISSATGES AMB IMATGES TEVES SENSE EL CONSENTIMENT ES POT CONSIDERAR VIOLÈNCIA?

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

1.12-CREUS QUE FER FOTOGRAFIES O GRAVACIONS SENSE EL TEU CONSENTIMENT ES POT CONSIDERAR VIOLÈNCIA?

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

1.13-CREUS QUE FORÇAR-TE A FER EL QUE NO DESITGES ES POT CONSIDERAR VIOLÈNCIA?

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**1.14-CREUS QUE ÉS NORMAL QUE LES PARELLES ES MALTRACTIN EN ALGUNES OCASIONS?
*S'ENTÉN PER MALTRACTE QUALSEVOL ACTE DE VIOLÈNCIA SIGUI FÍSIC, PSICOLÒGIC O SEXUAL.***

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

2. ASSENYALA SI ALGUNA VEGADA LA TEVA PARELLA HA DUT A TERME ALGUNA D'AQUESTES ACCIONS

**2.1- T'HA INSULTAT O FALTAT EL RESPECTE DAVANT D'ALTRES PERSONES?
*S'ENTÉN FALTAR EL RESPECTE COM QUALSEVOL FALTA DE CONSIDERACIÓ (NO DEIXAR-TE PARLAR, IGNORAR-TE, PARLAR-TE MALAMENT, ETC.).***

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**2.2- T'HA CONTROLAT INSISTENTMENT?
S'ENTÉN INSISTENTMENT COM ELS ACTES EN ELS QUALS ET
CONTROLA CONSTANTMENT.**

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**2.3- T'HA AÏLLAT DE LES TEVES AMISTATS?
S'ENTÉN AÏLLAR COM NO DEIXAR-TE RELACIONAR AMB LES TEVES
AMISTATS.**

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**2.4- S'HA MOLESTAT O ENFADAT SI HAS SORTIT AMB ELS TEUS
AMICS/AMIGUES?**

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**2.5- HA DEIXAT DE DONAR-TE AFECTE O RECOLZAMENT QUAN HO
NECESSITAVES?**

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**2.6- T'HA ENVIAT MISSATGES O CORREUS AMB INSULTS I/O AMENACES
ALGUNA VEGADA?**

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

2.7- T'HA FET FOTOGRAFIES O VÍDEOS SENSE EL TEU CONSENTIMENT?

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**2.8- HA PENJAT A LES XARXES SOCIALS FOTOS O VÍDEOS TEUS SENSE
EL TEU CONSENTIMENT?**

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**2.9- T'HA FORÇAT A FER ALGUNA COSA QUE NO VOLIES EN ALGUNA
OCASIÓ?**

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

2.10-T'HA AGREDIT FÍSICAMENT?

S'ENTÉN FÍSICAMENT COM DONAR EMPENTES, PICAR, TIRAR DELS CABELLS, ETC.

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

2.11-T'HA RIDICULITZAT EN ALGUNA OCASIÓ PEL TEU ASPECTE FÍSIC?

S'ENTÉN RIDICULITZAR COM EL FET DE RIURE DE TU O DEIXAR-TE MALAMENT DAVANT D'ALTRES PERSONES.

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

2.12-T'HA AMENATAT ALGUNA VEGADA EN DEIXAR LA RELACIÓ QUAN S'ENFADA?

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

2.13-T'HA DIT COM HAS D'ANAR VESTIT/DA NORMALMENT?

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

2.14-HA TINGUT ALGUNA VEGADA ATACS DE GELOSIA?

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

3. ASSENYALA SI ALGUNA VEGADA HAS DUT A TERME ALGUNA D'AQUESTES ACCIONS A LA TEVA PARELLA

3.1- L'HAS INSULTAT O FALTAT EL RESPECTE DAVANT D'ALTRES PERSONES?

S'ENTÉN FALTAR EL RESPECTE COM QUALSEVOL FALTA DE CONSIDERACIÓ (NO DEIXAR-LI PARLAR, IGNORAR-LI, PARLAR-LI MALAMENT, ETC.).

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

3.2- L'HAS CONTROLAT INSISTENTMENT?

S'ENTÉN INSISTENTMENT COM ELS ACTES EN ELS QUALS EL/LA CONTROLES CONSTANTMENT.

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**3.3- L'HAS AÏLLAT DE LES SEVES AMISTATS?
S'ENTÉN AÏLLAR COM EL FET DE NO DEIXAR O SEPARAR A LA TEVA
PARELLA DE LES SEVES AMISTATS.**

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**3.4- T'HAS MOLESTAT O ENFADAT SI HA SORTIT AMB ELS SEUS
AMICS/AMIGUES?**

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**3.5- L'HI HAS DEIXAT DE DONAR AFECTE O RECOLZAMENT QUAN HO
NECESSITAVA?**

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**3.6- LI HAS ENVIAT MISSATGES O CORREUS AMB INSULTS I/O
AMENACES ALGUNA VEGADA?**

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**3.7- LI HAS FET FOTOGRAFIES O VÍDEOS SENSE EL SEU
CONSENTIMENT?**

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**3.8- HAS PENJAT A LES XARXES SOCIALS FOTOS O VÍDEOS SENSE EL
SEU CONSENTIMENT?**

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**3.9- L'HAS FORÇAT A FER ALGUNA COSA QUE NO VOLIA EN ALGUNA
OCASIÓ?**

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**3.10- L'HAS AGREDIT FÍSICAMENT?
S'ENTÉN FÍSICAMENT COM DONAR EMPENTES, PICAR, TIRAR DELS
CABELLS, ETC.**

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**3.11-L'HAS RIDICULITZAT EN ALGUNA OCASIÓ PEL SEU ASPECTE FÍSIC?
S'ENTÉN RIDICULITZAR COM EL FET DE RIURE O DEIXAR MALAMENT
LA TEVA PARELLA DAVANT D'ALTRES PERSONES.**

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**3.12-L'HAS AMENAÇAT ALGUNA VEGADA EN DEIXAR LA RELACIÓ QUAN
T'HAS ENFADAT?**

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT
NS/NC

3.13-LI DIUS COM HA D'ANAR VESTIT/DA NORMALMENT?

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

3.14-HAS TINGUT ALGUNA VEGADA ATACS DE GELOSIA?

MAI POC ALGUNES VEGADES BASTANT MOLT NS/NC

**Si vols afegir algun comentari personal o algun tipus d'informació sobre
aquest qüestionari, ho pots fer en aquest requadre.**

Moltes gràcies per tot, la teva aportació és de gran interès per aquest estudi.

11.3 Annex 3: Gràfiques Excel

Resultats dels centres avaluats segons la seva mostra representativa:

IES Frederic Martí Carreras			
Total Alumnes		Alumnes enquestats	Alumnes en parella actual
147		62 (42,17%)	15 (24,19%)
Total Noies		Noies enquestades	Alumnes que havien tingut parella alguna vegada
75		21 (28%)	26 (41,93%)
Total Nois		Nois enquestats	Alumnes que mai havien tingut parella
72		41 (56,94%)	21 (33,87%)
Total Classes		Classes enquestades	
6		3 (50%)	
Edats alumnes	15 anys	16 anys	17 anys
	36 (58,06%)	25 (40,32%)	1 (1,61%)

(*) Font: Elaboració pròpia.

IES Baix Empordà			
Total Alumnes		Alumnes enquestats	Alumnes en parella actual
101		64 (63,36%)	14 (21,87%)
Total Noies		Noies enquestades	Alumnes que havien tingut parella alguna vegada
54		39 (60,93%)	26 (40,62%)
Total Nois		Nois enquestats	Alumnes que mai havien tingut parella
47		25 (39,06%)	24 (37,50%)
Total Classes		Classes enquestades	
5		3 (60%)	
Edats alumnes	15 anys	16 anys	17 anys
	39 (23,43%)	24 (37,50%)	1 (1,56%)

(*) Font: Elaboració pròpia.

Escola Sant Jordi			
Total Alumnes		Alumnes enquestats	Alumnes en parella actual
30		29 (96,66%)	3 (10,34%)
Total Noies		Noies enquestades	Alumnes que havien tingut parella alguna vegada
16		15 (51,72%)	11 (37,93%)
Total Nois		Nois enquestats	Alumnes que mai havien tingut parella
14		14 (48,27%)	15 (51,72%)
Total Classes		Classes enquestades	
1		1 (100%)	
Edats alumnes	15 anys	16 anys	17 anys
	16 (55,17%)	13 (44,82%)	0 (0%)

(*) Font: Elaboració pròpia.

Escola Prats de la Carrera			
Total Alumnes	Alumnes enquestats		Alumnes en parella actual
60	27 (45%)		3 (11,11%)
Total Noies	Noies enquestades		Alumnes que havien tingut parella alguna vegada
30	15 (55,55%)		11 (40,74%)
Total Nois	Nois enquestats		Alumnes que mai havien tingut parella
30	12 (44,44%)		13 (48,14%)
Total Classes	Classes enquestades		
2	1 (50%)		
Edats alumnes	15 anys	16 anys	17 anys
	16 (59,25%)	11 (40,74%)	0 (0%)

(*) Font: Elaboració pròpia.

Resultats de les gràfiques segons els 3 apartats dels qüestionaris:

APARTAT 1: Relació de parella i violència

		1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10	1.11	1.12	1.13	1.14	
TOTAL NOIES	SI	59	21	82	1	0	0 MAI	0	2	2	1	0	0	1	0	60
	NO	31	66	3	89	89	1 POC	2	2	1	3	0	1	2	0	9
	NS/NC	0	3	5	0	1	2 AL. VEG.	12	12	7	9	4	8	11	6	2
							3 BASTAN'	38	9	21	32	19	19	19	7	3
							4 MOLT	38	64	58	42	67	62	57	77	14
							5 NS/NC	0	1	1	3	0	0	0	0	2
	NOIES	90														
TOTAL NOIS	SI	53	15	78	21	21	0 MAI	0	1	0	0	0	2	1	2	42
	NO	34	76	10	67	66	1 POC	1	5	1	5	2	4	6	1	19
	NS/NC	5	1	4	4	5	2 AL. VEG.	22	16	9	13	14	13	19	12	5
							3 BASTAN'	33	23	27	29	26	32	27	29	5
							4 MOLT	34	43	52	39	49	39	39	47	18
							5 NS/NC	2	4	3	6	1	2	1	1	3
	NOIS	92														

(*) Font: Elaboració pròpia.

APARTAT 2: Assenyala si alguna vegada la teva parella ha dut a terme alguna d'aquestes accions

		2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	2.8	2.9	2.10	2.11	2.12	2.13	2.14
TOTAL NOIES	0 MAI	37	30	43	34	33	51	53	55	42	50	49	36	50	10
	1 POC	8	12	7	4	15	3	4	3	8	5	5	11	4	13
	2 AL. VEG.	11	15	6	14	9	5	2	3	3	4	4	7	4	16
	3 BASTAN'	3	3	3	3	4	1	1	0	3	1	3	3	1	8
	4 MOLT	2	1	2	6	0	1	1	0	5	1	0	4	2	14
	NS/NC	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL NOIS	0 MAI	36	29	37	24	28	39	32	39	32	41	36	28	34	15
	1 POC	5	8	3	9	6	2	6	4	7	2	4	9	6	9
	2 AL. VEG.	2	6	3	7	9	2	5	0	3	0	2	4	1	11
	3 BASTAN'	2	2	4	3	3	0	2	1	2	0	1	2	2	5
	4 MOLT	1	2	1	2	0	1	0	1	1	1	0	2	1	3
	NS/NC	1	1	0	3	2	4	3	3	3	3	4	5	3	4

(*) Font: Elaboració pròpia.

APARTAT 3: Assenyala si alguna vegada has dut a terme alguna d'aquestes accions a la teva parella

		3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	3.6	3.7	3.8	3.9	3.10	3.11	3.12	3.13	3.14
TOTAL NOIES	0 MAI	50	41	51	41	54	55	50	54	55	58	57	41	56	13
	1 POC	5	12	2	12	3	2	6	3	3	1	1	15	3	17
	2 AL. VEG.	3	2	2	5	1	1	1	0	0	1	1	3	0	21
	3 BASTAN'	1	3	0	1	1	1	2	2	1	0	1	1	0	3
	4 MOLT	0	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
	NS/NC	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	2
		3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	3.6	3.7	3.8	3.9	3.10	3.11	3.12	3.13	3.14
TOTAL NOIS	0 MAI	55	47	62	46	57	63	51	55	57	63	61	54	58	22
	1 POC	4	13	0	14	6	0	5	2	5	0	2	6	5	17
	2 AL. VEG.	2	2	1	3	0	1	4	6	2	0	1	3	0	12
	3 BASTAN'	1	1	1	0	0	0	3	0	0	1	0	1	1	7
	4 MOLT	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	5
	NS/NC	6	5	4	4	4	4	4	5	5	4	4	4	4	5

(*) Font: Elaboració pròpia.